

Δαίδαλος

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΤΕΥΧΟΣ 3 ΑΝΟΙΞΗ/ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2003

ΕΤΑΙΡΕΙΑ
συγγραφέων

HELLENIC
AUTHORS
SOCIETY

Poets Against the War

Υπάρχει ευρωπαϊκό βιβλίο;

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΩΣ ΑΞΙΑ ΧΡΗΣΗΣ

Συγγραφείς:

• Δεν ξεχνάμε τον πόλεμο

• Ο αρχαίος πόλεμος

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Γιάννης Δάλλας, Δημ. Δασκαλόπουλος,

Κώστας Κουτσουρέλης

Αλέξανδρος ΚΟΤΖΙΑΣ

Μαρία Ρώτα, Μαίρη Μικέ,

Αλέξης Πανσέληνος, Αλέξης Ζήρας

Ως πότε οι συγγραφείς
θα είναι ανασφάλιστοι;

Τα βιβλία του εξαμήνου

Λαβύρινθοι

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΟ ΟΡΙΟ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ελληνικά
Γράμματα

ΣΤΟ ΟΡΙΟ

Μεγάλο
Κρατικό Βραβείο
Λογοτεχνίας
για το σύνολο
του έργου του
2001

Το νέο μυθιστόρημα
του Μήτσου Αλεξανδρόπουλου

Ελληνικά
Γράμματα

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

www.ellinikagrammata.gr

Μεταφραστικά εργαλεία
στον κόμβο Dedalus

Είναι κοινός τόπος ότι η μετάφραση δεν επιτελεί μικρότερο σε σημασία έργο από την πρωτότυπη συγγραφική εργασία. Πολλοί συγγραφείς μας μεταφράζουν και η Εταιρεία περιλαμβάνει μερικούς από τους καλύτερους Έλληνες μεταφραστές. Το Διαδίκτυο προσφέρει χρήσιμα εργαλεία για τη δουλειά του μεταφραστή. Παραθέτουμε εδώ μερικούς από τους σημαντικότερους κόμβους, με κάποιες επεξηγήσεις για τον καθένα. Θα τους βρείτε στα links του «δικού μας» dedalus.gr Αν τους ερευνήσετε προσεκτικά θα ανακαλύψετε στη συνέχεια εκατοντάδες ηλεκτρονικές διευθύνσεις σχετικές με το αντικείμενο.

Στο EKEMEL διδάσκουν πολλά μέλη της Εταιρείας.

Είναι μια σοβαρή προσπάθεια με σκοπό τη δημιουργία φυτώριου μεταφραστών λογοτεχνίας και ανθρωπιστικών επιστημών από (και προς) τις ξένες γλώσσες. Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ισπανικά και βεβαίως Ελληνικά: σ' αυτές τις γλώσσες κινείται ο πολύ καλά ενημερωμένος κόμβος με χρήσιμες πληροφορίες, που δεν αφορούν μόνον τους σπουδαστές, αλλά και τον μεταφραστή και τον συγγραφέα.

Το Translatio, ένας ελληνικός κόμβος, είναι υπόδειγμα δικτυακού τόπου για τη λογοτεχνία και τη μετάφραση. Έχει σχεδιαστεί με επαγγελματικές προθέσεις, ο χρήστης το διαπιστώνει αμέσως. Περιλαμβάνει εκτεταμένο ευρετήριο γαλλόφωνων, αγγλόφωνων, ισπανόφωνων κ.λπ. πηγών για τη μετάφραση. Επίσης εκτεταμένο ευρετήριο με κόμβους μεταφραστικών εργαλείων, π.χ. αυτόματης μηχανικής ή ανθρώπινης μετάφρασης, με λεξικά όρων, με ξένα περιοδικά και επι-

θεωρήσεις γύρω από τη μετάφραση κ.λπ. Ακόμα κι αν δεν ασχολείστε με τη μετάφραση μια επίσκεψη θα σας ωφελήσει οπωσδήποτε.

Ίσως ο μεγαλύτερος κόμβος για τη μετάφραση. Από τη λογοτεχνική έως την τεχνική και την επαγγελματική μετάφραση. Με πληροφορίες για ό,τι σχετικό συμβαίνει ανά την υφήλιο (συνέδρια, ανακοινώσεις, εκδόσεις, μεταφραστικά εργαλεία κ.λπ.). Με εξαιρετικές mailing lists για ανταλλαγή απόψεων σε μεταφραστικά θέματα κοινού ενδιαφέροντος, με καταλόγους μεταφραστών και μεταφραστικών ενώσεων από όλο τον κόσμο, με βιβλιογραφικούς καταλό-

γους κ.λπ. Ωστόσο, αξίζει να το τονίσουμε αυτό, το ελληνικό Transref, τουλάχιστον ως προς τα links και τα εργαλεία, δεν υπολείπεται σε τίποτε.

Αμφότεροι οι τόποι είναι δημοφιλείς. Πρόκειται για μηχανική μετάφραση. Η μηχανή κάνει λάθη, αλλά αποδεικνύεται χρήσιμη όταν επείγει να εντοπίσετε, έστω και κατά προσέγγιση, την απόδοση μιας ξενόγλωσσας φράσης, —στίχου, παραπομπής κ.λπ.— σε γλώσσα που αγνοείτε. Πέρα από τις γνωστές περιπτώσεις, που συνδέονται με τη διακειμενικότητα, αυτά τα συστήματα χρησιμεύουν και στην καθημερινή χρήση, όταν π.χ. έχετε λάβει e-mail σε άγνω-

στη γλώσσα κ.λπ. Αυτού του είδους οι τόποι περιέχουν επίσης ένα ενδιαφέρον εργαλείο έρευνας στο Διαδίκτυο: γράφετε τη φράση που εντοπίσατε στην άγνωστη γλώσσα και της οποίας σας ενδιαφέρει, όχι απλώς η απόδοσή της, αλλά και μια σχετική έρευνα (π.χ. ως προς τη βιβλιογραφική της προέλευση)· αφού την παραθέσετε, επιλέγετε τη χρησιμότερη ένδειξη: Search the web with this text.

www.ekemel.gr

www.translatio.gr

www.transref.org

www.babelfish.altavista.com

www.systransoft.com

τάσαμε αιώως στο τρίτο τεύχος του «Δαίδαλου». Ανάμεσα στο προηγούμενο και σ' αυτό μεσολάβησε ένας πόλεμος και μια αβέβαιη...

τι; Συνθηκολόγηση; Ειρήνη; Σιωπή; Κανείς δεν μπορεί να ορίσει αυτό το μεταπολεμικό διάστημα με απόλυτη εντιμότητα και την ανάλογη ακρίβεια. «Το να γράφεις ποίηση μετά το Άουσβιτς, έγραψε ο Αντόρνο, αφοριστικά, «ισοδυναμεί με βαρβαρότητα». Κι ωστόσο, κι ωστόσο: Χιλιάδες συγγραφείς ανά τον κόσμο, πριν, κατά, και μετά τον άδικο πόλεμο στο Ιράκ, διαδήλωσαν την απόφασή τους να πολεμήσουν, με την τέχνη τους, ώστε να μην ξανασυμβεί. Κι ας γνωρίζουν καλά ότι θα ξανασυμβεί. Κι αν η ζωή δεν μπορεί να προχωρήσει δίχως την βαρβαρότητα άλλο τόσο δεν μπορεί να προχωρήσει δίχως την ποίηση. Έτος Καβάφη εφέτος και, στην εποχή των παντοίων Δαρειών, κάποιες σκέψεις είναι αναπόφευκτες: τόσο για τον αλεξανδρινό δημιουργό που ειρωνεύεται με κομπόχη την «υπεροψίαν και μέθην» της εξουσίας (βλ. το σχετικό αφιέρωμα για τον ποιητή στις σ. 23 κ.ε.) όσο και για τον «αρχαίο πόλεμο» (βλ. σ. 6-8).

«Το μεγαλύτερο ποσοστό της σημερινής παραγωγής μυθιστορημάτων αποτελείται από μυθιστορήματα έξω από την ιστορία του μυθιστορήματος», έχει γράψει εδώ και καιρό ο Μίλαν Κούντερα. Στην εποχή του

παγκοσμιοποιημένου (βλέπε ομογενοποιημένου) βιβλίου η ανάγκη της πολιτιστικής πολυμορφίας είναι επιτακτική. Με αφορμή την ελληνική Προεδρία στην Ε.Ε. έγινε στην Αθήνα μια συνδιάσκεψη ευρωπαϊκών φορέων για το βιβλίο. Τα σχετικά συμπεράσματα, κάποιες δικές μας κρίσεις και ενδιαφέροντα σχόλια σχετικά με το θέμα συγκεντρώνονται στο κύριο άρθρο (σ. 3-5).

Στη μνήμη του Αλέξανδρου Κοτζιά (10 χρόνια απουσίας) η Εταιρεία οργάνωσε τον χειμώνα μια ημερίδα. Οι ανακοινώσεις έθιξαν ευρύτερα ζητήματα που αφορούν το μυθιστόρημα, την κριτική κ.λπ. (ενδιαφέροντα σημεία από τις ομιλίες περιλαμβάνει το εκτεταμένο αφιέρωμα, σ. 9-13).

Οι ζώντες συγγραφείς τώρα, αυτοί παραμένουν ανασφαλείς, τουτέστιν, κοινωνικά ανασφάλιστοι (στις σελίδες 28 και 29 μπορείτε να διαβάσετε το σχέδιο νόμου που προτείνουμε για την κοινωνική ασφάλιση των συγγραφέων στην Ελλάδα). Απευθυνθήκαμε στις ομόλογες Εταιρείες Συγγραφέων της Ευρώπης ζητώντας πληροφορίες για τους όρους της κοινωνικής ασφάλισης στις χώρες τους. Η απάντηση, μία και στερεότυπη από όλους («ο συγγραφέας περιλαμβάνεται στον ενιαίο φορέα κοινωνικής ασφάλισης που καλύπτει

τους πάντες»), μας κάνει να ντρεπόμαστε που είμαστε συγγραφείς σ' αυτόν εδώ τον τόπο. Καταλαβαίνετε τώρα γιατί η κάρτα που αξιοποιεί το θέμα της πολιτιστικής πολυμορφίας (την προμηθευτήκαμε στο σταντ της εισόδου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις Βρυξέλλες) αποκτά για τον Έλληνα συγγραφέα εντελώς... υπαρκτικό περιεχόμενο. *To be or not to be a different European, that's our question*, όπως θα σχολίαζε ο Σαίξπηρ.

Καλό και δημιουργικό καλοκαίρι!

Ι Κ Α Ρ Ο Σ

Δαίδαλος

Τεύχος 3, Άνοιξη/Καλοκαίρι
2003
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Τηλ.: 210-8231890
Φαξ: 210-8232543
E-mail: grwrisoc@otenet.gr
URL: <http://www.dedalus.gr>

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
Εμμ. Μπενόκη 59, 106 81 Αθήνα
τηλ. 210-3891800, φαξ 210-3836658
www.ellinikagrammata.gr

Υπάρχει ευρωπαϊκό βιβλίο;

Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

1. Τα συμπεράσματα

ΤΙ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ βιβλίο σήμερα και πώς ορίζεται; Ποιά είναι τα στοιχεία της παραγωγής και διακίνησής του στην ευρωπαϊκή αγορά και πώς αποτυπώνονται; Ποιές πολιτικές για το βιβλίο πρέπει να υιοθετηθούν σε μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.); Τα σημαντικά αυτά ερωτήματα για το "ευρωπαϊκό βιβλίο" αποτέλεσαν αντικείμενο προβληματισμού στη συνδιάσκεψη που έγινε στην Αθήνα στις 10 και 11 Απριλίου 2003. Την πρωτοβουλία της σύγκλησής της είχε η Ελληνική Προεδρία της Ε.Ε. Η συνδιάσκεψη διοργανώθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Έλαβαν μέρος περισσότεροι από εκατόν πενήντα συγγραφείς, μεταφραστές, εκδότες, βιβλιοπώλες, βιβλιοθηκονόμοι και εκπρόσωποι υπουργείων και οργανισμών που εμπλέκονται στον τομέα του βιβλίου.

Την οικονομική και κοινωνική σημασία της ευρωπαϊκής βιομηχανίας του βιβλίου αναδεικνύει το γεγονός ότι αντιπροσωπεύει έναν κύκλο εργασιών, από εκδοτικής πλευράς, που, το 2001, υπολογιζόταν σε είκοσι δισ. ευρώ, δηλαδή, ποσό υψηλότερο από τον ετήσιο κύκλο εργασιών του τομέα των οπτικοακουστικών και της μουσικής. Ταυτόχρονα, περισσότεροι από 54.000 συγγραφείς και μεταφραστές εκπροσωπούνται στους φορείς που συμμετέχουν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των Συγγραφέων (EWC), ενώ περισσότεροι από 25.000 βιβλιοπώλες δραστηριοποιούνται στην Ε.Ε.

Σήμερα απαιτείται αναγνώριση της διπλής φύσης του βιβλίου, ως πολιτιστικού και ως οικονομικού αγαθού, η οποία θα λαμβάνεται υπόψη σε εμπορικές και οικονομικές ρυθμίσεις, τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ δεν θα καταστρατηγούνται, μέσω άλλων κανονισμών, μέτρα υπέρ της προώθησης του βιβλίου, που θα πρέπει να υπόκειται στους χαμηλότερους συντελεστές φορολόγησης. **Το κρίσιμο στοιχείο** που οφείλει να τυγχάνει προστασίας είναι το περιεχόμενο και όχι η μορφή ενός βιβλίου. Προϋπόθεση αποτελεσματικής προστασίας, επομένως, αποτελεί η επεξεργασία ενός σύγχρονου ορισμού του βιβλίου, που θα περιλαμβάνει ψηφιακές μορφές και θα ισχύει σε πεδία εφαρμογής πολιτικών, όπως οι μειωμένοι συντελεστές Φ.Π.Α., τα συστήματα ενιαίων τιμών και η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ένας αξιόπιστος ορισμός του βιβλίου οφείλει να συνοδεύεται από επακριβή χαρτογράφηση του τομέα του βιβλίου. Για να επιτευχθεί αυτό, η συνδιάσκεψη κάλεσε ευρωπαϊκούς φορείς και όργανα να ενισχύσουν την εκπόνηση συγκρίσιμων στατιστικών σχετικά με εκδόσεις, μεταφράσεις, πωλήσεις, θέσεις απασχόλησης, δαπάνες, καθώς επίσης πρακτικές ανάγνωσης και δανεισμού από βιβλιοθήκες.

Άλλοι ενδιαφέροντες προβληματισμοί της συνδιάσκεψης:

1. Χρειάζεται να διευρευνηθούν οι πρόνοιες για το βιβλίο στο μη επαρκώς χρηματοδοτούμενο ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000», που αναμένεται να παραταθεί έως το 2006. Το πρόγραμμα οφείλει να στηρίζει πρωτοβουλίες υπέρ της προώθησης της ανάγνωσης και των βιβλίων, στις οποίες να εμπλέκονται δημιουργοί, δηλαδή συγγραφείς και μεταφραστές λογοτεχνίας, και άλλοι παράγοντες της κοινότητας του βιβλίου.
2. Είναι απαραίτητη η υποστήριξη, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, της μετάφρασης, λόγω του κεντρικού ρόλου που διαδραματίζει στην προώθηση και ελεύθερη κυκλοφορία των ιδεών και της λογοτεχνίας εντός μιας διευρυμένης Ε.Ε.
3. Η προώθηση της ανάγνωσης αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση ανάπτυξης του βιβλίου. Χρειάζεται να στηριχθούν πρωτοβουλίες, επομένως, για την προώθησή της καθώς και προγράμματα για τις δεξιότητες ανάγνωσης, δεδομένου ότι η ικανότητα γραφής και ανάγνωσης αποτελεί μακροπρόθεσμη επένδυση για την Ευρώπη.
4. Στον βαθμό που προγράμματα για την κοινωνία της πληροφορίας αποτελούν ευκαιρίες παραγωγής και διάδοσης πολιτιστικού περιεχομένου και επηρεάζουν την εξέλιξη του τομέα του βιβλίου, πρέπει να ζητείται η συμβουλή των συγγραφέων και άλλων παραγόντων του βιβλίου, όπως, π.χ., κατά τον σχεδιασμό του ψηφιακού περιεχομένου (e-content).

Γενικότερα συμφωνήθηκε ότι, στις πολιτικές που υιοθετεί η Ε.Ε., πρέπει να εφαρμόζεται η υποχρέωση που καθορίζεται (στην παράγραφο 4 του άρθρου 151 της Συνθήκης) να λαμβάνονται υπόψη οι πολιτιστικές πτυχές και να διασφαλίζεται ο σεβασμός και η προώθηση της πολυμορφίας των πολιτισμών της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Η αναγνώριση του ρόλου του πολιτισμού σε μία διευρυμένη Ε.Ε. και η ανάγκη υιοθέτησης μίας πιο φιλόδοξης πολιτικής για το βιβλίο, που θα υλοποιείται μέσω συγκεκριμένων πρωτοβουλιών, όπως αυτές που εκτέθηκαν συνοπτικά παραπάνω, υιοθετήθηκαν ως «αρχές» από την ολομέλεια της συνδιάσκεψης και κοινοποιήθηκαν με τη μορφή ψηφίσματος στο Συμβούλιο Υπουργών, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Επιτροπή Πολιτιστικών Υποθέσεων.

• Γιώργος Χουλιάρας

ΣΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ της Ευρωπαϊκής Συνδιάσκεψης για το βιβλίο (Αθήνα, Απρίλιος 2003) με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Υπάρχει ευρωπαϊκό βιβλίο; - Βιβλίο και βιβλιογορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη διεύρυνση» αναγνωρίζεται μεταξύ των άλλων ότι: «η διττή φύση του βιβλίου αφενός ως πολιτιστικού και αφετέρου ως οικονομικού αγαθού, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν διακυβεύονται εμπορικές και οικονομικές ρυθμίσεις. Είναι σημαντικό να αναγνωριστούν και να διατηρηθούν ακέρατες εθνικές και ευρωπαϊκές ρυθμίσεις που ισχύουν υπέρ της προώθησης των βιβλίων.» Αυτή η φράση, παρόλες τις καλές της προθέσεις, ηχεί έως και αστεία στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα του βιβλίου.

Ανάμεσα στην πραγματική αξία χρήσης του βιβλίου και στην ονομαστική, καθαρά οικονομική του αξία, το βάρος σήμερα κλίνει αποφασιστικά προς τη δεύτερη. Οι Εταιρείες των Συγγραφέων ανά τον κόσμο, οι ίδιοι οι συγγραφείς, αλλά κυρίως οι αναγνώστες, γνωρίζουν από πρώτο χέρι όλα όσα, αναλυτικά και εμπεριστατωμένα, εκθέτουν επί του θέματος δύο σοφά βιβλία: Οι *Ελεγείες του Γουτεμβέργιου* του Σβεν Μπίρκερτς (εκδ. Καστανιώτη) και το *Εκδόσεις χωρίς Εκδότες* του Αντρέ Σιφρίν (εκδ. Πόλις). Στο παρακάτω άρθρο, σχολιάζεται συνοπτικά αυτή η δεδομένη – και δύσκολα αναστρέψιμη – πραγματικότητα.

Η άποψη ότι το λογοτεχνικό έργο εμπεριέχει μια μακρά αξία χρήσης, εν πολλοίς απρόβλεπτη, δεν ισχύει πλέον με τον τρόπο που συνέβαινε παλαιότερα. Το λογοτεχνικό βιβλίο, με

την έννοια του καταναλωτικού προϊόντος, στην Ελλάδα συζητείται πολύ τα τελευταία δέκα, δεκαπέντε χρόνια. Όταν ακόμα πριν δέκα χρόνια έβγαίνε ένα καινούργιο βιβλίο οι πρώτες ερωτήσεις στον συγγραφέα ήταν: «είσαι ευχαριστημένος; τι διαπραγματεύεται;» κ.λπ. κ.λπ. Σήμερα η ερώτηση είναι πάντα μία: «κινείται, κινείται;» ή πιο απλά: «πουλάει;».

Το λογοτεχνικό βιβλίο, ένα πολιτισμικό αγαθό διαρκούς χρήσης, ανταγωνίζεται τα αναλώσιμα προϊόντα της αγοράς. Η αξία χρήσης του τείνει προς τη λιγότερη ή περισσότερο ανταποδοτική, ανταλλακτική του αξία. Γι' αυτό και το βάρος στη σύγχρονη εκδοτική παραγωγή στρέφεται όλο και λιγότερο στην αυθεντική πολιτισμική αξία του, όλο και περισσότερο στην κατάκτηση του καταναλωτή αναγνώστη, με τους όρους που αυτό συμβαίνει στα κατανα-

λωτικά προϊόντα (διαφήμιση, έρευνα αγοράς, σταρ-σύστημ κλπ.). Κατακλυζόμαστε από λογοτεχνικά βιβλία μιας χρήσης, για γρήγορη, πρόχειρη, εύκολη, τροφή, που είναι ελάχιστα πνευματική, όπως στα ταχυφαγεία η τροφή είναι ελάχιστα θρεπτική.

Γνωρίζω τον αντίλογο των αιωνίων αισιόδοξων: «Ποτέ δεν διαθέταμε όμως τόσα βιβλία Ιστορίας, Κοινωνιολογίας, Ψυχολογίας, Φιλοσοφίας, Τέχνης, κ.λπ. κ.λπ. Αυτά δεν είναι μιας χρήσης.» Επειδή αυτά είναι πασίγνωστα πράγματα απαντώ συνοπτικά: **1.** Στατιστικά τα βιβλία αυτά αποτελούν μικρή σταγόνα στον ωκεανό των εκδόσεων. **2.** Τα διαβάσει μια μικρή ελίτ ή αγοράζονται υποχρεωτικά από φοιτητές, παν/κούς (που θέλουν «να ενημερωθούν») ειδικές ομάδες κλπ. **3.** Αυτά τα βιβλία καθορίζονται (δηλαδή γράφονται, κρίνονται, διανέμονται, καταναλώνονται)

επίσης από τις ίδιες επιταγές της αγοράς, ενώ συχνότατα, κάτω από τον μανδύα του σοβαροφανούς, ουσιαστικά εμπεριέχουν κοινοτοπίες μιας χρήσης.

Αυτά είναι γνωστά πράγματα, πολυσυζητημένα. Αφορούν τη φυσική εξέλιξη των πραγμάτων. Δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικά. Τα τελευταία δέκα χρόνια άλλαξε όλος ο πλανήτης: το μοντέλο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, το οποίο εμπεριέχει, σαν μοναδική απαίτηση ποιότητας, για το οποιοδήποτε προϊόν, αποκλειστικά το περισσότερο κέρδος, καθορίζει διεθνώς τις οικονομικές επιλογές εκ παραλλήλου, η κυριαρχία των ΜΜΕ, τα οποία μετατρέπουν σε ευπώλητο προϊόν της βιομηχανίας του θεάματος την παραμικρή πολιτισμική αξία, σφαιραγιάζει κάθε ιδέα ή κίνητρο πολιτισμού που επιμένει να έχει ως κυρίαρχο κριτήριο τον ανθρωπισμό.

Αυτή η εξέλιξη συνδέθηκε σε όλον τον κόσμο με μια σαφή υποχώρηση των ανθρωπιστικών αξιών, με μια υποβάθμιση του παιδευτικού και διεκδικητικού ρόλου των διανοουμένων, καθώς και με μια παθητική αποδοχή

των μαζικών στερεοτύπων της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας των Rich and Beautiful. Ζούμε στον κόσμο όπου τα πάντα μεταμφιέζονται ταχύτατα σε οικονομικό μέγεθος, σε μετρήσιμο προϊόν, σε ανταλλακτική αξία. Οι ανθρωπιστικές αξίες, τα ατομικά δικαιώματα, η ποιότητα ζωής, η ιστορική μνήμη, υποτιμώνται χονδροειδώς ως κριτήρια, ως απαιτήσεις της ζωής, μόνον τυπικά λαμβάνονται υπ' όψιν ως ρυθμιστές των επιλογών μας. Ζούμε στην εικονική πραγματικότητα όπου η σκέψη, η κριτική, η παρέμβαση, η συμμετοχή, η αλήθεια, το ψέμα, περιορίζονται στην εικονική τους εκδοχή· δίκαιο είναι αποκλειστικώς το δίκαιο της τηλεόρασης ή της όποιας μεντιατικής εικόνας. Σ' αυτή την εικονική πραγματικότητα το μέσο είναι περισσότερο από ποτέ το μήνυμα: το 90% των εικόνων που κυριαρχούν στον πλανήτη (made in U.S.A.) κυβερνά ανεξέλεγκτα τον

Το μεγαλύτερο ποσοστό της σημερινής παραγωγής μυθιστορημάτων αποτελείται από μυθιστορήματα έξω από την ιστορία του μυθιστορήματος: εξομολογήσεις εν είδει μυθιστορημάτων, ρεπορτάζ εν είδει μυθιστορημάτων, διακανονισμοί λογαριασμών εν είδει μυθιστορημάτων, αυτοβιογραφίες εν είδει μυθιστορημάτων, αδιακρισίες εν είδει μυθιστορημάτων, καταγγελίες εν είδει μυθιστορημάτων, μαθήματα πολιτικής εν είδει μυθιστορημάτων, ψυχομαχητό του συζύγου εν είδει μυθιστορημάτων, ψυχομαχητό του πατέρα εν είδει μυθιστορημάτων, ψυχομαχητό της μάνας εν είδει μυθιστορημάτων, διακορευσεις εν είδει μυθιστορημάτων, τοκετοί εν είδει μυθιστορημάτων, μυθιστορήματα ad infinitum έως της συντελείας του αιώνα, που δεν λένε τίποτα καινούριο, δεν έχουν καμία αισθητική φιλοδοξία, δεν επιφέρουν καμία αλλαγή ούτε στον τρόπο με τον οποίο κατανοούμε τον άνθρωπο ούτε στη μορφή του μυθιστορήματος, μοιάζουν όλα μεταξύ τους, τα καταναλώνεις θαυμάσια το πρωί και τα πετάς θαυμάσια τό βράδυ.

ΜΙΛΑΝ ΚΟΥΝΤΕΡΑ: ΟΙ ΠΡΟΔΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΘΗΚΕΣ

πλανήτη. Η γλώσσα με την μεγαλύτερη διάδοση στον πλανήτη (made in U.S.A.) κυβερνά ανεξέλεγκτα τον πλανήτη. Η πολιτιστική πολυμορφία δεν αφορά κανέναν: πολίτες, ή προλετάριοι, ή καταναλωτές όλου του κόσμου, παραμένουμε όλοι ίσοι, δούλοι απέναντι στην κυριαρχία της μίας εικόνας, της μίας γλώσσας και του ενός εικονικού πολιτισμού. Ο πολιτισμός του λογοτεχνικού βιβλίου δεν θα μπορούσε να μείνει άθικτος σ' αυτή την παγκόσμια συγκυρία.

Οι αναγνώστες όλου του κόσμου μεταλλάσσονται, σιγά αλλά σταθερά, σε ζάπερς, τα βιβλία γίνονται όλο και περισσότερο θεαματικά, «εικονικά». Ο κόσμος φυλλομετρά και λέει ότι διαβάσει. Αγοράζει βιβλία και θεωρεί ότι διαβάσει, διαβάσει «λογοτεχνικά» βιβλία δίχως ίχνος λογοτεχνικότητας, ελαφρότερα από τα αστεία της παρέας, και οι παρουσιαστές στις εφημερίδες τα «κρίνουν» ως να πρόκειται για μικρούς Τσέκωφ και Κάφκα...

Αυτός είναι όλος ο κόσμος, η νεόπλουτη, μικροαστική Ελλάδα δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Σήμερα οι ανθρωπιστικές αξίες της Ευρωπαϊκής Κληρονομιάς παραμένουν η μόνη μας ελπίδα. Θα διασώσουν τον πολιτισμό του Γουτεμβέργιου; Κανείς δεν μπορεί να απαντήσει με σιγουριά. Οι ανθρωπιστές συγγραφείς θα συνεχίσουν να διεκδικούν τα όνειρά τους και οι πλειονότητα των εκδοτών θα συνεχίσει να εκδίδει σκουπίδια, «εν είδει μυθιστορημάτων», τυλιγμένα σε ιλουστρασιόν περτυλιγμένα. Μια από τις δύο τάσεις θα επικρατήσει.

• Άρης Μαραγκόπουλος

ΑΥΤΟ που διακυβεύεται, ιδίως σήμερα, οποτεδήποτε κρίνεται ο πολιτισμός, είναι η πολυμορφία, το δικαίωμα στο διαφορετικό, το δικαίωμα στην εθνική, φυλετική, θρησκευτική, φύλου κ.λπ. κουλτούρα. Στο προηγούμενο άρθρο («Το λογοτεχνικό βιβλίο ως "αξία χρήσης"») αυτό εξηγείται με σαφήνεια όσον αφορά το βιβλίο. Ας μην θεωρήσουμε όμως ότι αυτή η άποψη είναι μονομερής ή προσωπική (ή ότι αφορά αποκλειστικώς το βιβλίο). Η διεθνής εμπειρία αποδεικνύει το αντίθετο. Διαπιστώσεις όπως αυτές αποτελούν παγκοσμίως κοινό τόπο. Η πολιτιστική διαφορετικότητα ή πολυμορφία διεκδικείται πλέον ως ένα από τα βασικά δικαιώματα του Ανθρώπου.

Στις 2 Νοεμβρίου του 2001, η ΟΥΝΕΣΚΟ, στην παγκόσμια διακήρυξη της «Για την Πολιτιστική Πολυμορφία», έθεσε

ρητώς τις αρχές για την υπεράσπιση και διεκδίκηση της. Στο άρθρο 4 ορίζεται συγκεκριμένα: «Η υπεράσπιση της πολιτιστικής πολυμορφίας αποτελεί ηθική επιταγή, συνυφασμένη με τον σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Εξυπακούει δεσμεύσεις όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, και ιδιαιτέρως τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες...»

Έναν χρόνο μετά τη διακήρυξη της ΟΥΝΕΣΚΟ, στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ που έγινε στην Φλωρεντία τον Νοέμβριο του 2002, συγκεκριμένα στο διεθνές σεμινάριο με τίτλο «Η κουλτούρα δεν είναι εμπόρευμα», πάρθηκαν από τους αντιπροσώπους εκατοντάδων μη κυβερνητικών οργανώσεων, από όλη την Ευρώπη, σαφείς αποφάσεις που επιμένουν στην αυτονομία των πολιτιστικών αγαθών. Εμείς εδώ απλώς παραθέτουμε τις διαπιστώσεις του Φόρουμ, επειδή διεθνώς αποτελούν τη βάση για οποιαδήποτε συζήτηση αφορά πολιτιστικά αγαθά:

1. Η πλειονότητα των έργων που κυριαρχούν στην αγορά διαμορφώνεται αποκλειστικά με εμπορικά κριτήρια που περιορίζουν την πολυμορφία του περιεχομένου ενώ εκ παραλλήλου συνδράμουν στη διάδοση ενός τρόπου αναπαράστασης του κόσμου, ενός τρόπου σκέψης και ενός τρόπου ζωής που τείνουν στην ομοιομορφία.

2. Ο διάλογος ανάμεσα στις διαφορετικές κουλτούρες υπονομεύεται από τη στιγμή που ένα πολιτιστικό πρότυπο διαθέτει τα οικονομικά μέσα για να κυριαρχεί στις άλλες προτάσεις. Αν, προκειμένου να διεγείρουμε μια γόνιμη συνάντηση ανάμεσα στις κουλτούρες, πρέπει να υπερισχύσει το πνεύμα της συνεργασίας πάνω στη λογική του ανταγωνισμού, η εμμονή στο άνοιγμα των εμπορικών συνόρων, συστατικό της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, εκφυλίζει την έννοια των πολιτιστικών ανταλλαγών.

3. Κατέχοντας μεγάλο μερίδιο στο συμβολικό πεδίο με έργα μελετημένα να προσαρμόζονται σε όλους τους καταναλωτές του πλανήτη, έργα που θολώνουν τη μνήμη και την ιστορική προοπτική, έργα που δεν συνδέονται με κανέναν προσδιορισμένο εθνικό χώρο, στα οποία η άμεση εντύπωση έχει το προνόμιο έναντι της ανά-
λωσης και της κριτικής απόστασης, οι πολιτιστικές βιομηχανίες προετοιμάζουν αληθινά ιστορικά δράματα.

Η Εταιρεία Συγγραφέων είναι ευαισθητοποιημένη σε αυτά τα θέματα. Το ένα από τα δύο ετήσια βραβεία που απονέμει κάθε χρόνο, το Βραβείο Διδώ Σωτηρίου, αφορά, ως γνωστόν, έργα γραπτού λόγου που αναδεικνύουν θέματα πολιτιστικής διαφορετικότητας και πολυμορφίας. Πέρα όμως απ' αυτό η Εταιρεία αντιλαμβάνεται την ανάγκη συσπείρωσής της με ομόλογες Ευρωπαϊκές Εταιρείες και Οργανώσεις Συγγραφέων στη βάση των κοινών συμφερόντων. Προς τον σκοπό αυτόν, και με αφορμή την είσοδο δέκα νέων μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Εταιρεία ήδη προετοιμάζει για το έτος 2003 μεγάλο διεθνές συνέδριο με θέμα «**Ελλάσσονες**» γλώσσες, **Μειζονες** Λογοτεχνίες».

Υπάρχει Ευρωπαϊκό βιβλίο;

Poets Against the War

Συγγραφείς:
Δεν ξεχνάμε τον πόλεμο

So now is the time for you to speak
All you lovers of liberty
All you lovers of the pursuit
of happiness
All you lovers and sleepers
Deep in your private dream
Now is the time for you to speak
O silent majority
Before they come for you!

Lawrence Ferlinghetti,
επίτιμο μέλος της Ε.Σ.
(από το ποίημα «Speak Out!»
γραμμένο τις ημέρες του πολέμου)

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης η διεθνής οργάνωση «Poets Against The War» κάλεσε τους συγγραφείς σε ολόκληρο τον κόσμο να εκφράσουν την αντίθεσή τους στην επίθεση κατά του Ιράκ. Στην ηλεκτρονική διεύθυνση της οργάνωσης www.poetsagainsthewar.org κατέφθασαν μέσα σε σύντομο διάστημα 13.000 ποιήματα απ' όλον τον κόσμο. Μετά τη λήξη του πολέμου η οργάνωση συνεχίζει να υπάρχει. Διατηρεί τον κόμβο, θα εκδόσει σύντομα διεθνή αντιπολεμική ανθολογία (κάτι αντίστοιχο θα κάνει και η Εταιρεία ύστερα από πρόταση του ποιητή Θανάση Κωσταβάρα) και θα διευρύνει τις προσπάθειές της ως προς τη διεκδίκηση και διατήρηση της ειρήνης στον κόσμο. Στην Ελλάδα η Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης, που η Εταιρεία Συγγραφέων διοργάνωσε σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, απέκτησε επίσης αντιπολεμικό περιεχόμενο.

Την πρώτη ημέρα, στις 20 Μαρτίου, κατά την εισαγωγή του στη συζήτηση με θέμα τον «Ελληνικό και Οικουμενικό Καβάφη», ο Γεν. Γραμματέας της Εταιρείας έδωσε στην ομιλία του καθαρά αντιπολεμικό χαρακτήρα. Την επομένη ημέρα, τρία περιοδικά (Μανδραγόρας, Νέα Συντέλεια και Ουτοπία) οργάνωσαν με μεγάλη επιτυχία ένα ποιητικό αντιπολεμικό μαραθώνιο (στην αίθουσα του Συλλόγου Υπαλλήλων Τραπεζής Ελλάδος) στον οποίο συμμετείχαν πολλά μέλη της Εταιρείας. Την ίδια ημέρα, κατά τις αναγνώσεις των νέων ποιητών, που έγιναν στον χώρο του Βυζαντινού Μουσείου (πάντα μέσα από τη συνδιοργάνωση της Εταιρείας και του ΕΚΕΒΙ), η Εταιρεία διένειμε αντιπολεμική προκήρυξη. Το κείμενο αυτό, που στο μεταξύ διανεμήθηκε και δημοσιεύτηκε σε πολλές εφημερίδες, εμφανιζόταν όλη την άνοιξη στην πρώτη σελίδα του κόμβου «Δαίδαλος». Το παραθέτουμε για την ιστορία του πράγματος.

Ναι στην «παλαιά» Ευρώπη, όχι στον Πόλεμο

Στις 21 Σεπτεμβρίου 2002, ο πλανητάρχης Μπους μοίρασε στο Κογκρέσο ένα έγγραφο για την εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α. όπου, μεταξύ των άλλων, λέγεται ρητώς: «Οι ΗΠΑ είναι το μοναδικό βιώσιμο πρότυπο ανθρώπινης προόδου». Αυτή η λογική διαστρεβλώνει την έννοια του έθνους προς την ίδια κατεύθυνση που την είχε παραμορφώσει η παρανοϊκή θεωρία του ναζισμού: ο κόσμος χωρίζεται αυτομάτως σε λαούς περιούσιους και σε έθνη υποχείρια. Στις 28 Φεβρουαρίου, ακούσαμε στην τηλεόραση τον αυθάδη πλανητάρχη να λέει, κατά λέξη, τα εξής προκλητικά: «Αυτό το έθνος θα κατανικήσει την τρομοκρατία. Επειδή είμαστε το σπουδαιότερο (the greatest) έθνος και ο πιο εκλεκτός λαός στη γη (the finest people on earth)!»

Η Ευρώπη αντιμετώπισε έως τώρα την αλαζονεία της αμερικανικής ηγεμονίας, με δισταγμό, με παθητικότητα, κάποτε και με πειθήνια συναίνεση στον αυξανόμενο αυταρχισμό της (περίπτωση Σερβίας, Αφγανιστάν κ.λπ.). Η Ευρώπη έως τώρα καθυστέρησε ενσυνείδητως να καταβάλλει το αναγκαίο κόστος της αντίθετης γνώμης. Η Ευρώπη δίστασε να υψώσει το ανάστημά της στο ύψος των έκτακτων περιστάσεων. Τώρα, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια κυβέρνηση που της γυρνά προκλητικά την πλάτη, και την αποκαλεί «παλαιά», γηρασμένη, αντιμέτωπη με έναν ηγέτη μεθοδιστή/φονταμελιστή, που διαχωρίζει τον κόσμο στο Απόλυτο Καλό και το Απόλυτο Κακό, αντιμέτωπη με μια πολιτική ρητορεία που παραπέμπει σφαιρόστατα στα ολοκληρωτικά καθεστώτα του εικοστού αιώνα. Τώρα η Ευρώπη, ή θα υπερασπιστεί τις ανθρωπιστικές αξίες της μεγάλης πολιτιστικής κληρονομιάς της, τη δημοκρατία, τις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες, κ.λπ., ή, θα μετατραπεί σε ρωμαιοκή επαρχία. Τρίτος δρόμος δεν υπάρχει.

Στην ηγεμονική στρατηγική των Η.Π.Α., σήμερα, με την έκρηξη του άδικου πολέμου εναντίον του λαού του Ιράκ, απαντούν εκατομμύρια φωνές διαμαρτυρίας σε όλον τον κόσμο. Η Εταιρεία Συγγραφέων ενώνει τη φωνή της με τους λαούς όλου του κόσμου, υποστηρίζει ενεργά και συμμετέχει με τα μέλη της σε όλες τις αντιπολεμικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα.

ΟΧΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ, ΝΑΙ ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ.

ΟΧΙ

ΣΤΟΝ
ΠΟΛΕΜΟ

ΝΑΙ

ΣΤΗ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Η Εταιρεία Συγγραφέων κυκλοφόρησε διά του Τύπου, στις 22 Απριλίου (δημοσιεύτηκε την επομένη) ανακοίνωση με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Βιβλίου. Η ανακοίνωση περιείχε και σαφή καταγγελία της απόφασης που έλαβαν οι διοργανωτές της Έκθεσης Βιβλίου στο Πεδίο του Άρεως, να μην δεχθούν αντιπροσωπεία Βρεττανών συγγραφέων σ' αυτήν, με τη σαθρή δικαιολογία ότι «δεν θα ήταν σε θέση να τους προστατεύσουν από τις αντιπολεμικές και τις τυχόν εκθρικές διαθέσεις των παρευρισκομένων αναγνωστών». Παραθέτουμε το σχετικό κείμενο.

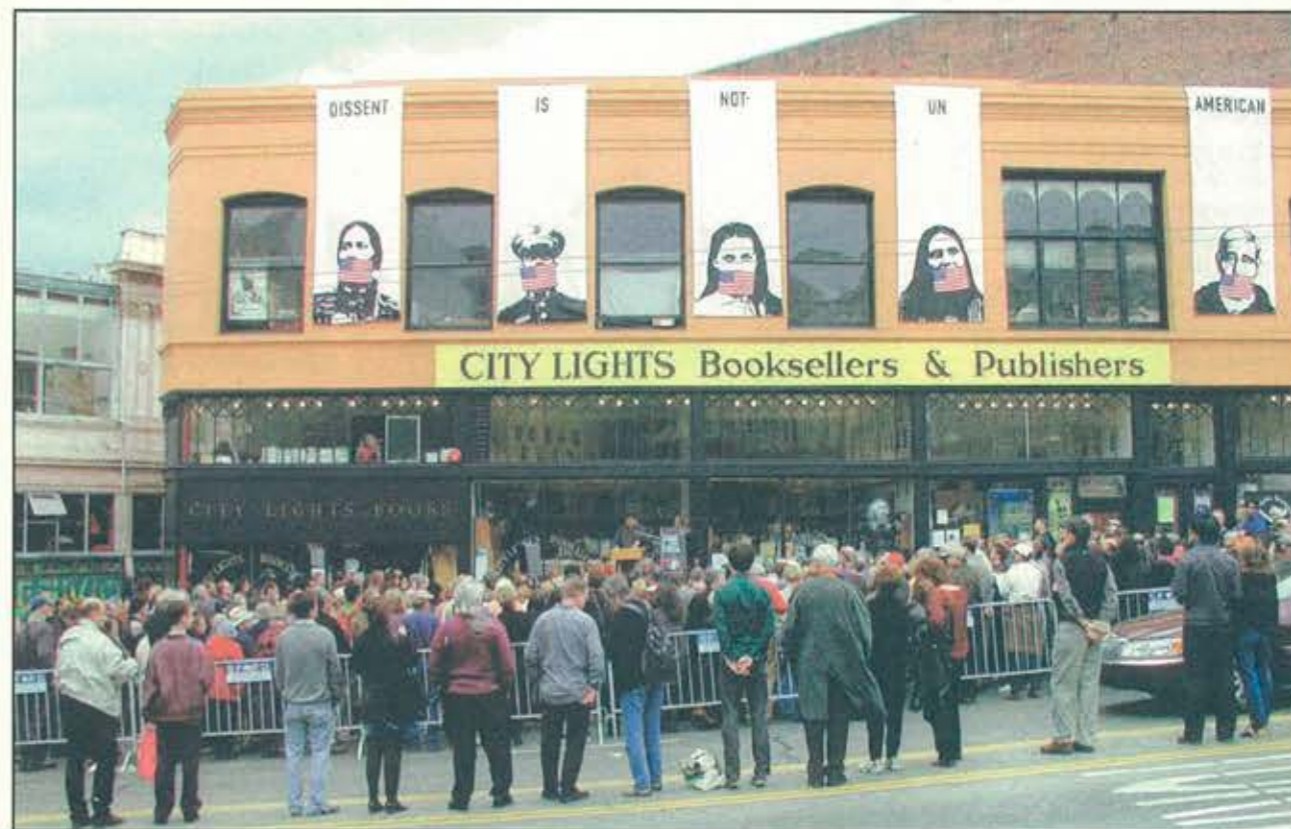
Παγκόσμια Ημέρα Βιβλίου ...και μια άστοχη απαγόρευση

Η ΟΥΝΕΣΚΟ έχει καθιερώσει την 23η Απριλίου ως Παγκόσμια Ημέρα του Βιβλίου και των Συγγραφικών Δικαιωμάτων. Η σχετική απόφαση (28 C/3.18 του Νοεμβρίου 1995) εκπορεύθηκε από μια παλαιά συνήθεια που γιορτάζεται στην Καταλωνία της Ισπανίας. Στις 23 Απριλίου, ημέρα του Αγίου Γεωργίου, με την αγορά κάθε βιβλίου προσφέρεται και ένα τριαντάφυλλο. Μια οικουμενικότερη εξήγηση γι' αυτό απορρέει από τη σύμπτωση να έχουν γεννηθεί ή πεθάνει σημαντικοί συγγραφείς αυτή την ημερομηνία (π.χ. Θερβάντες, Σαίξπηρ, Ναμπόκοφ, Μώρις Ντρυόν κ. ά.). Η ημέρα, κατά την ΟΥΝΕΣΚΟ, «απέχει τη δυνατότητα να υπογραμμιστεί ο ρόλος του βιβλίου και των συγγραφικών δικαιωμάτων στη διαμόρφωση μιας κουλτούρας ειρήνης, ανοχής και οικουμενικού διαλόγου».

Η Εταιρεία Συγγραφέων, με την ευκαιρία της παγκόσμιας Ημέρας του Βιβλίου και των Συγγραφικών Δικαιωμάτων, δηλώνει την πλήρη αντίθεσή της σε πρακτικές όπως η πρόσφατη που ακυρώνει την εμφάνιση των Βρεττανών συγγραφέων στην καθιερωμένη Έκθεση Βιβλίου το Μάιο στο πεδίο του Άρεως. Πέρα από το γεγονός ότι μια σειρά σύγχρονοι Άγγλοι συγγραφείς (μεταξύ των οποίων ακόμα και ο poet laureate Άντριου Μάσιον) έχουν τοποθετηθεί σαφώς κατά

του πολέμου στο Ιράκ, το κεντρικό ζήτημα που τίθεται (στην κυριολεξία) εδώ, είναι η ελευθερία του λόγου και του γραφειν στην οποία είναι αφιερωμένη και η Παγκόσμια Ημέρα του Βιβλίου σήμερα. Κάθε συγγραφέας ανήκει στη διεθνή συμπολιτεία των ελεύθερων διανοητών και των ελεύθερων ανθρώπων. Γι' αυτό και, με ελάχιστες βαρβαρές εξαιρέσεις, ο συγγραφέας ουδέποτε γίνεται φερέφωνο των ηγετών της χώρας του και των πολιτικών τους επιλογών. Κάθε συγγραφέας έχει την ολόδική του φωνή. Αλίμονο αν του κλείνουμε το στόμα παίρνοντας τη φωνή μας εκδίκηση επειδή αδυνατούμε να κλείσουμε το στόμα του πολιτικού του ηγέτη. Αλίμονο αν φράζουμε τον δρόμο στον πολιτισμό και στην ανθρωπιστική παιδεία, μοναδική διεξόδο σήμερα για έναν ανθρωπινότερο κόσμο δίχως πολέμους και βαρβαρότητα.

Θεωρούμε ότι οι διοργανωτές της Έκθεσης βιβλίου στο πεδίο του Άρεως οφείλουν να ξανασκεφθούν με μεγαλύτερη ψυχραιμία μια βιαστική και απερισκεπτη απόφαση που θίγει τους Βρεττανούς ομοτέχνους μας, απόφαση που αν συνέβαινε σε Έλληνες συγγραφείς υποθέτουμε ότι θα συσπείρωνε, εναντίον της σχετικής απόφασης, σύμπασα την κοινότητα των Ελλήνων αναγνωστών και των σκεπτομένων πολιτών.

Η πρόσοψη του βιβλιοπωλείου και των εκδόσεων City Lights του Λώρενς Φερλινγκέτι στο Σαν Φρανσίσκο την περίοδο του πολέμου στο Ιράκ.

Ο αρχαίος πόλεμος

Μῶρος δὲ θνητῶν ὅστις ἐκπορθεῖ πόλεις
ναοὺς τε τύμβους θ' ἱερὰ τῶν κεκμηκότων,
ἐρῆμιά δ' οὐδ' αὐτὸς ἄλλ' ὕστερον.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, ΤΡΩΑΔΕΣ

Η τραγωδία του Ευριπίδη Τρωάδες αρχίζει με την συνάντηση, σε μια πυρπολημένη και ισοπεδωμένη Τροία, δύο αντιπάλων στον πόλεμο θεών, της Αθηνάς και του Ποσειδώνα. Η Αθηνά, που σ' όλη την διάρκεια του πολέμου υποστήριζε τους Έλληνες, εμφανίζεται τώρα εξοργισμένη μαζί τους γιατί άρπαξαν με την βία από το ιερό της την Κασσάνδρα. Παρακαλεί λοιπόν τον συντετριμμένο Ποσειδώνα να βουλιάξει τα καρβία τους στο ταξίδι της επιστροφής. Εκείνος, που θρηνεί και οδύρεται για την καταστροφή της πόλης του, την βεβαιώνει ότι θα γίνουν όλα όσα ζητάει: Θα ταραξώ, της λέει, τα νερά του Αιγαίου, τα ακρογάλια της Μυκόνου και οι βράχοι της Δήλου και η Σκύρος και η Λήμνος και το ακρωτήρι ο Καφηρέας θα δεχτούν πολλών πεθαμένων τα άψυχα κορμιά.

Γιατί είναι μωρός όποιος από τους θνητούς
κουρσεύει πόλεις—
ναοὺς και τάφους και ἱερὰ τῶν πεθαμένων ἀσπλά
όποιος παραδίδει στην ερημία, αὐτὸς ὁ ἴδιος
κατόπιν θα χαθεῖ.

«Ο αθηναϊκός ιμπεριαλισμός έπεσε εκ των ένδον. Και η ισχυρότερη ίσως από τις δυνάμεις που τον κλόνησαν μέσα στις συνειδήσεις ήταν το θέατρο του Διονύσου: οι τραγικοί, οι οποίοι μιλούσαν ταυτόχρονα στην λογική και στο συναίσθημα του κοινού τους, δηλαδή της πολιτείας ολόκληρης. Η κάθε γενεά των τραγικών, παραλαμβάνοντας το κοινό από την παλαιότερη, προσπαθούσε να κάνει τα πνεύματα πιο διορατικά, τον άνθρωπο πιο κύριο της ελευθερίας

του, πιο συνειδητόν της ευθύνης του. Στις Τρωάδες ο τραγικός ποιητής μίλησε ολοκάθαρα, σκληρότατα, όσο είναι δυνατόν να μιλήσει κανείς για την άμεση ιστορική πραγματικότητα, με την μεταφορική, προκλητική γλώσσα του μύθου» [Αλέξης Διαμαντόπουλος].

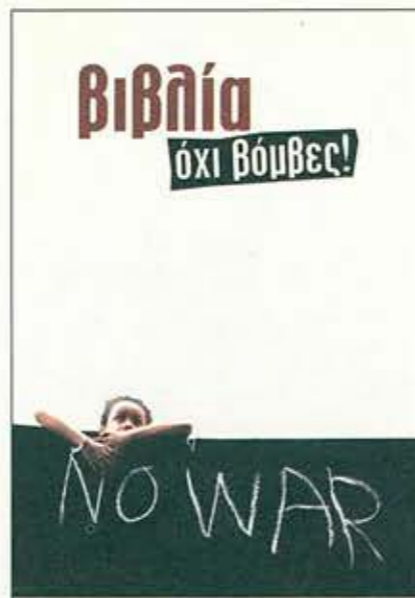
Ποια ήταν αυτή η πραγματικότητα; Οι Τρωάδες παρουσιάζονται το 415 π.Χ. Το 416 οι Αθηναίοι είχαν επιτεθεί στο νησί της Μήλου, που τηρούσε ουδέτερη στάση στον πόλεμο με την Σπάρτη, και το κατέλαβαν με πρωτόγνωρη βιαιότητα και βαναυσότητα — έκαψαν, λεηλάτησαν, βίασαν. Οι γυναίκες και τα παιδιά που επέζησαν πουλήθηκαν σκλάβοι. Γεγονός ήταν ότι από την συνείδηση της πλειοψηφίας των Αθηναίων ψηφοφόρων ήταν ήδη αποδεκτή η επεκτατική πολιτική, περιλαμβανομένου και του ολοκληρωτικού πολέμου, που πρότεινε η αθηναϊκή ηγεσία, θεωρώντας την ως το μόνο μέσο για να επιβάλει η Αθήνα τον σεβασμό στην εξουσία της και να πραγματοποιήσει τα ιστορικά της όνειρα. Τον διάλογο μεταξύ Μηλίων και Αθηναίων, πριν από την επίθεση, παραθέτει ο Θουκυδίδης στο τέλος του 5ου βιβλίου των Ιστοριών του, και πριν από το 6ο βιβλίο, που πραγματεύεται τα γεγονότα της εκστρατείας στη Σικελία, μιας εκστρατείας που σήμανε και το τέλος της αθηναϊκής ηγεμονίας.

«Η υποταγή της Μήλου θα ήταν για την Αθήνα μια επίδειξη ισχύος, που θα ικανοποιούσε ταυτόχρονα την φιλοδοξία της και τον πόθο της για ασφάλεια. Αυτό εξηγούν οι Αθηναίοι στους Μηλίους με σαφή αλαζονεία. Και ο διάλογος γίνεται η τυπική έκφραση κάθε πολιτικής που στηρίζεται στην ισχύ και στην οποία δεν μπορεί κανείς να αντιτάξει τίποτε εκτός από τους κινδύνους για το μέλλον» [Ζακλίν ντε Ρομγύ].

Ένα χρόνο μετά την σφαγή των αντρών και την υποδούλωση των γυναικοπαίδων της Μήλου, ο Ευριπίδης διδάσκει στα Μεγάλα Διονύσια την τριλογία του Αλέξανδρος, Παλαμήδης, Τρωάδες (θέμα και των τριών έργων, η Τροία, ως την άλωσή της), προσφέροντας ωμά, με τις Τρωάδες, στα μάτια των

Αθηναίων θεατών την ανατριχιαστική όψη του πολέμου. Οι αναφορές στην Μήλο είναι άμεσες. Η προειδοποίηση σαφής. Αντίπαλος του Ευριπίδη ήταν ο Ξενοκλής, που πήρε το πρώτο βραβείο. Στον Ευριπίδη δόθηκε το δεύτερο. Οι Αθηναίοι είχαν ήδη αποφασίσει και ετοιμάζονταν για την εκστρατεία τους στην Σικελία και ο Ευριπίδης τους μιλούσε για πράγματα για τα οποία εκείνοι δεν ήθελαν να μιλούν και τους προειδοποιούσε για το λάθος που πάλι ετοιμάζονταν να κάνουν. Δεν ήταν σε θέση να ακούσουν την απαρακτική του φωνή. Αν ο Θεός δεν μας έριχνε κάτω και δεν μας κουκουλώνανε με τα χρώματα, λέει λίγο πριν από το τέλος η Εκάβη, στην μετάφραση του Γιάννη Τσαρούχη, κανείς δεν θα μιλούσε για μας / τώρα να δεις που καταστραφήκαμε τι θ' αρχίσουν να λένε για τα παθήματά μας, / θα μας κάνουν θέατρο για να το βλέπουνε αυτοί / που θα 'ρθουνε μετά από μας και να μας χειροκροτούν.

• Μαρία Κυρτζάκη

Η εύστοχη ποσειωνική κάρτα των εκδόσεων ΠΑΤΑΚΗ

«Πεζογραφίαν ποίει και εργάζου» ΜΝΗΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΟΤΖΙΑ

Τα παρακάτω κείμενα αποτυπώνουν μερικές από τις πολύ ενδιαφέρουσες κρίσεις που κατατέθηκαν στην ημερίδα που οργάνωσε η Εταιρεία Συγγραφέων, σε συνεργασία με το περιοδικό «Νέα Εστία», για τα 10 χρόνια απουσίας του Αλέξανδρου Κοτζιά (28 Ιανουαρίου 2003).

ΜΑΡΙΑ ΡΩΤΑ

Ο κριτικός Κοτζιάς

[...] Μια προσεκτικότερη εξέταση δείχνει, νομίζω, ότι οι πιο σύνθετες κριτικές καταθέσεις του Αλ. Κοτζιά προκύπτουν, θα λέγαμε, δευτερευόντως, αφού δηλαδή προηγουμένως έχει ολοκληρωθεί μια διαδικασία υποβολής ερωτημάτων πάνω στα δικά του κείμενα, έχουν επινοηθεί τεχνικές κι έχουν κατακτηθεί λύσεις. Οι κριτικές του θέσεις φαίνεται πως αποσαφηνίζονται μέσα από την επανερχόμενη ανάγκη ελέγχου, επανεξέτασης της προσωπικής του ποιητικής. Ενδεικτικά: Στη συζήτηση του 1973 (περ. Η Συνέχεια) συμμετέχει με τη διάγνωση ότι η πεζογραφία είναι αναγκαίο να προσγειωθεί, να γειωθεί, στη σύγχρονη της νεοελληνική πραγματικότητα για να κερδίσει το γνήσιο κραδασμό του έργου τέχνης. Η κριτική του οξυδέρκεια του επιτρέπει να διακρίνει, με κριτήριο την εμπάθυνση ή όχι στο πλέγμα των δομών και των εξαρτήσεων που διέπουν τη νεοελληνική ζωή, τους ποιητές από τους ανεδαφικούς κατασκευαστές. Αυτή η πολύ σημαντική, για την εποχή στην οποία διατυπώνεται, κριτική συνεισφορά του Αλ. Κοτζιά, χρονολογείται τον Ιούνιο του 1973. Έχει προηγηθεί η δημοσίευση του μυθιστορήματος Ο Γενναίος Τηλέμαχος (Δεκ. 1972), έχει δηλ. προηγηθεί δηλαδή η έμπρακτη προετοιμασία της ώριμης φάσης του πεζογράφου, από την οποία φαίνεται πως οδηγείται στη θεμελίωση της συγκεκριμένης κριτικής. Σε αντίστοιχα συμπεράσματα καταλήγουμε με-

λετώντας και το ώριμο δοκιμακό του έργο: «Η έρευνα, ο στοχασμός, η σύνθεση, που φανερώνονται εδώ με συστηματικότερο τρόπο», η παραδειγματική εφαρμογή εργαλείων της αφηγηματολογίας («Διάκριση μεταξύ του αφηγητή και του συγγραφέα στη Στρατιωτική Ζωή εν Ελλάδι», 1990) και η ευφυής αξιοποίηση διαφόρων τεχνικών ανάγνωσης, αντικατοπτρίζουν την ολοένα πιο «εκλεπτυσμένη και αποτελεσματική» εξέλιξη των προβληματισμών του («Αληθομανές Χαλκείον», 1992), όπως και τις κατακτημένες λύσεις σε ζητήματα αφηγηματικών τεχνικών στα χρόνια κατά τα οποία ποιοούνται οι νουβέλες του.

ΜΑΙΡΗ ΜΙΚΕ

Η μνήμη της γλώσσας

[...] Ο άναρκος, ατιθάσσευτος λόγος του Αλέξανδρου Κοτζιά, —μερικές φορές χαρακτηρίστηκε και ως βορβορώδης γλώσσα— αποτέλεσμα επιτυχούς σύνθεσης ανάμεσα σε νεοτερικές γραφές και λαϊκή προφορική ομιλία, διάστικτος από μισοτελειωμένες, διαμελισμένες φράσεις, επιφωνήματα, επαναλήψεις, δισταγμούς και αποσιωπήσεις δεν είναι στην ουσία του ποτέ ένας μονοφωνικός λόγος. Δεν προβάλλονται σχεδόν ποτέ απομονωμένες, τελειωμένες και μονολογικές εκφορές, αλλά πολυεπίπεδοι διεσταλμένοι ειρωνικοί λόγοι, που απομυθοποιούν τους χαρακτήρες. Ετερογλωσσικές κατασκευές που ανοίγουν σαν το ριπίδι και ενσωματώνουν απο-

σπάσματα από άλλα κείμενα, άφθονα καθαρευουσιάνικα κλισέ σε παραφθαρμένη και κακοποιημένη μορφή, ένα ευρύ φάσμα γλωσσών από τη νευρωτική φλυαρία και τη λαϊκή ρητορική, τη βωμολοχία και την αργκό ως τον επίσημο προκατασκευασμένο, κλωνοποιημένο σχεδόν λόγο των δημόσιων επιστολών δημιουργούν σύνολα συνθετικά και κοινωνιο-γλωσσικά πολυσυλλεκτικά. Λόγοι κοινωνικά καθοριζόμενοι και καθοριστικοί. Άλλοτε εξεικονίζουν, για παράδειγμα, πολύ παραστατικά μέσω αυτής της γλωσσοεικόνας το πάθος μικροαστικών ή και λούμπεν στρωμάτων για αστικοποίηση, την αδηφάγο ορμή τους για κατάκτηση εξουσίας, επιβεβαιώνοντας τη γνώμη του Γ. Σεφέρη ότι η καθαρεύουσα κατάντησε γλώσσα αγοραία. Άλλοτε πάλι, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στον Αλ. Καπάτη της Φανταστικής περιπέτειας, αυτή ακριβώς η υιοθέτηση ποικίλων γλωσσικών κωδίκων, δεν παραπέμπει πουθενά αλλού παρά σε σκοτεινούς ήρωες με χαλκευμένα προσωπεία, δεν σηματοδοτεί τίποτε άλλο παρά τον κοινωνικό χαμαιλεοντισμό, την ιδεολογική ασπονδυλία και την (ανεργατίστη) προσπάθεια όχι απλώς για επιβίωση αλλά για προβολή και ανάδειξη κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες. Η «βορβορώδης» λοιπόν γλώσσα αποκτά μεγαλύτερη ακρίβεια στην προσπάθειά της να αναπαράγει τις προσωπικές ιδιοσυγκρασίες, τις διαλέκτους και τα ιδιόλεκτα.

Ο λόγος των κεντρικών προσώπων συναντιέται βέβαια με τις φωνές και τις γλώσσες των άλλων. Δεν πρόκειται όμως για συνάντηση με ουδέτερες λέξεις μιας γλώσσας ούτε βέβαια για λέξεις ελεύθερες, ακατοίκητες από τις φωνές και τις προθέσεις των άλλων. Εδώ, ωστόσο, επιχειρείται η συνένωση, η συνύπαρξη ή/και η σύγκρουση των λέξεων και των φράσεων από διαφορετικά λογοτεχνικά συμφραζόμενα και το εξαγόμενο είναι ένας «νέος» λόγος. Στο σημείο αυτό νομίζω ότι ανευρίσκεται και μια από τις πτυχές αυτού που τιτλοφόρησα ως μνήμη γλώσσας. Αναπαρίσταται έτσι η συνύπαρξη κοινωνικο-ιδεολογικών αντιθέσεων ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν, ανάμεσα σε διάφορες (και διαφορετικές) εποχές του παρελθόντος, ανάμεσα σε διαφορετικές κοινωνικο-ιδεολογικές ομάδες του παρόντος, ανάμεσα σε τάσεις, κύκλους σχολών κ.ο.κ. Αλλά και ο λόγος του αφηγητή χρωματίζεται από το λόγο του κεντρικού προσώπου, ώστε οδηγούμεστε πολλές φορές σε λόγους που μεταμφιέζονται, που χρειάζονται τη μάσκα του άλλου για να στηρίξουν την υπόστασή τους. Χάρη στην πλήρη κατάκτηση και άνετη

πλέον χρήση του πλάγιου και ελεύθερου πλάγιου λόγου, που κωνεύει μέσα του περιγραφικά και αφηγηματικά στοιχεία, εξωτερικές επισκοπήσεις και εσωτερικές (μνημονικές) καταδύσεις, διαλόγους και μονολόγους, την ακροβασία ανάμεσα στον παρόντα χρόνο (της ιστορίας) και σε πολλά χρονικά επίπεδα του παρελθόντος, ο Κοτζιάς οδηγείται σε μια δραματική πυκνότητα της δράσης και του χρόνου της, με υποδειγματική λεκτική οικονομία. Συνωθούνται και συγχέονται παρελθοντικοί και παροντικοί φωνούμενοι λόγοι, από τη στιγμή που αναμειγνύονται δύο παροντικοί χρόνοι, οι οποίοι ωστόσο αναφέρονται σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.

Έγινε λόγος λίγο παραπάνω για διεσταλμένους πολυεπίπεδους ειρωνικούς λόγους που στρέφουν μια απομυθοποιητική λειτουργία στους ίδιους τους χαρακτήρες που τους ξεστομίζουν. Όπως λοιπόν αμέσως γίνεται αντιληπτό, αναλαμβάνουν πρωταγωνιστικό ρόλο η σάτιρα και η ειρωνεία κι έτσι μέσα από προσωπικές οπτικές γωνίες θυτών και θυμάτων συγχρόνως, εξουσιαστών και εξουσιαζόμενων, προσώπων δέσμιων μιας δημόσιας εξαμβλωματικής εικόνας, παρακρατικών, χαφιέδων και σκοτεινών περιθωριακών κατατίθενται βαθύτατα κοινωνικά μυθιστορήματα και για τον τριακονταετή πόλεμο (1943-1973), από την άλλη όχθη, αλλά και για ζοφερές πλευρές της μετεμφυλιακής και μεταπολιτευτικής Ελλάδας, για μηχανισμούς της ευτέλειας και του εξανδραποδισμού, για την μεταπολεμική ύβρη. Καθώς λοιπόν οι μορφές αυτές ξηλώνονται, καταρρέουν, απομακρύνονται από την κατηγορία των τυπικών ρεαλιστικών ηρώων ή/και εξαντλούνται στα πρόσωπά τους όρια και δυνατότητες ενδημικών φαινομένων καταλήγουν καρικατούρες, θύματα στο βωμό των συστημάτων που κλήθηκαν να υπηρετήσουν. Αποδομούν κοινωνικά, πολιτικά, ψυχολογικά, νοητικά, γλωσσικά ερείσματα. Σ' αυτό το τελευταίο θα ήθελα να σταθώ. Πώς η γλώσσα λοιπόν μπορεί να αποτυπώσει αυτήν ακριβώς την εξάρθρωση; Πώς η κειμενική μνήμη (ανάκληση συλλογικών αρχέτυπων μύθων, παλαιότερων κειμένων, αλλά και κειμένων του ίδιου του Κοτζιά, χαμένων παραδόσεων) μπορεί να λειτουργήσει προς τη ίδια κατεύθυνση;

Σχεδόν αφοριστικά θα έλεγα ότι η παραγωγή από τους αρνητικούς ήρωες του Κοτζιά ενός λόγου σχεδόν αφασικού, αντι-επικοινωνιακού, επιθετικού, όπως συμβαίνει στην Αντιποίηση αρχής, απέναντι σε λογοτεχνικά στερεότυπα εθνικής ρητορείας, αδύνατου να παραγάγει συνεκτικό νόημα, αποτελεί μια πρώτη απάντηση που, ωστόσο,

χρειάζεται την διερεύνησή της.

Καθώς τα τραύματα του παρελθόντος παραμένουν ανεπούλωτα και ορίζουν τις κινήσεις και τις συμπεριφορές των προσώπων, οι σχέσεις παρόντος-παρελθόντος δεν μπορεί να είναι οριστικές, η λειτουργία της μνήμης δεν μπορεί να είναι νηπενθής, παρηγορητική και εξισορροπητική, ανάμεσα σε ένα αδιέξοδο παρόν και σ' ένα ειδυλλιακό παρελθόν, αλλά αντίθετα, καθώς ο φαύλος κύκλος του αίματος χειραγωγεί ατομικές και συλλογικές μνήμες και συνεπώς ρυθμίζει εκ νέου κάθε φορά τη σχέση με το παρελθόν, ο Αλέξανδρος Κοτζιάς δίνει έμφαση στην ατέρμονη διαπλοκή ετερογενών λόγων που αναφέρονται στο παρελθόν αμφισβητούν ακριβώς την παγιωμένη γνώση στη σχέση μας με το ζωντανό, όπως αποδεικνύεται, —και όχι αποστεωμένο απομεινάρι— παρελθόν. Δίνει όμως έμφαση και στη σχέση του παρελθόντος με το παρόν, καθώς το θεματικό υλικό του παρελθόντος διασταυρώνεται με στοιχεία του παρόντος που αφορούν άμεσα ή έμμεσα στην πράξη της αφήγησης και της συγγραφής.

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

Ο Κοτζιάς και το νεοελληνικό μυθιστόρημα

[...] Δεν έχουμε άραγε μυθιστόρημα; Όχι δα! Ίσως δεν έχουμε αστικό μυθιστόρημα. Αλλά είναι τελικά το μυθιστόρημα αποκλειστικό φέουδο της αστικής τάξης; Μπορεί ένα μέρος του. Όπου υπήρξε αστική τάξη υπήρξε αστικό μυθιστόρημα. Αλλά δεν υπήρξε παντού αστική τάξη — κι αυτό δεν αφορά μόνον την Ελλάδα. Είναι άραγε το ρώσικο κλασικό μυθιστόρημα μυθιστόρημα της αστικής τάξης; Είναι το αμερικάνικο; Το μεξικάνικο; Το πολωνέζικο; Το βαλκανικό;

Το μυθιστόρημα είναι ο καθρέφτης της κοινωνίας, όποια και να 'ναι η σύστασή της. Είναι η κριτική ματιά του ποιητή που βρίσκει στην πραγματικότητα έδαφος για να επαυκεθώσει τα αιώνια, αναλλοίωτα όνειρα και αιτήματα της ψυχής μας. Αν ο καθρέφτης αυτός απουσιάζει ή υπολείπεται σε μια κοινωνία, σ' έναν τόπο, μια χώρα — αυτό δείχνει πως ο τόπος είναι απρόθυμος να καθρεφτιστεί, δεν αντέχει το πρόσωπό του. Και ο δικός μας είναι κατεξοχήν ο τόπος όπου οι άνθρωποι μεγαλώνουν ακρωτηριάζοντας την ιστορική τους μνήμη. Όπου οι περίοδοι της ιστορίας μας είναι ισάριθμα αναθέματα, πληγές που βιαζόμαστε να επουλώσουμε με τον πιο απρόσφορο τρόπο: αποστρέφοντας τα μάτια μας απ' αυτές.

Το Βυζάντιο δεν είναι μέρος της ιστορίας μας, γιατί οι

Ευρωπαίοι ιστορικοί επέλεξαν για ιδιοτελή ιδεολογικά αίτια να το συκοφαντήσουν ως περίοδο σκότους και δολοπλοκιών. Η τουρκοκρατία δεν είναι μέρος της ιστορίας μας. Γιατί δεν κολακεύει το πρόσωπο που θα ήθελε να έχουμε οι αρχαιολάτρες, ντόπιοι και ξένοι, που ντρέπονται για την περίοδο και για την φυσιογνωμία που διατηρήσαμε παρά τις έντονες επιδράσεις της Τουρκίας και των βαλκάνιων γειτόνων μας —επιδράσεις που ασφαλώς έχουν φτάσει ως βαθιά στο κύτταρό μας και μας διατηρούν σαν μόρφωμα παράδοξο μέσα στην δυτικοευρωπαϊκή γειτονιά των φιλοδοξιών μας.

Όσο για το Νέο Ελληνικό Κράτος, τι να πρωτοθυμηθεί (ή τι να πρωτοξεχάσει) κανείς. Τις ξένες δυναστείες που ακόμα πληρώνουμε τους τζερεμέδες τους; Την άφρονα περιπέτεια του '97 που κράτησε με τα δόντια τα σύνορά μας ως την Λαμία; Τον Δι-

χασμό που έκοψε το μικρό μας βασίλειο στα δύο; Την τραγωδία του '22 που τόσο φτηνά ξεπληρώσαμε με έξι εκτελέσεις πολιτικών —και ίσως όχι των πιο ένοχων για το έγκλημα; Την δικτατορία του Μεταξά που ακόμα οι δρόμοι και οι πλατείες της πρωτεύουσας φέρουν τα ονόματα των στενών συνεργατών του αλλά όχι του ίδιου του δικτάτορα; Την κατοχή και τον Εμφύλιο; Τις μαύρες δεκαετίες των εξοριών και των εκτελέσεων που ακολούθησαν; Την άνθιση του παρακράτους που κορύφωσε τη δράση του με τη νέα δικτατορία του '67;

Μυθιστορήματα αμέτρητα: Πόλεμοι και Ειρήνες, Κόκκινα και Μαύρα, Μοναστήρια της Πάρμας και Τρεις Σωματοφύλακες... που ποτέ δεν γράφτηκαν. Πού να βρεθεί διάθεση και κέφι; Αυτή η ταυτότητα δεν αντέχεται εύκολα. Αυτό το πρόσωπό μας δεν το αντικρίζουμε πρόθυμα στον καθρέφτη.

...Τέσσερα μόλις χρόνια έπειτα από το τέλος του Εμφύλιου, το 1953, ο Κ. γράφει την Πολιορκία. Το μυθιστόρημα που είχε ως ήρωα έναν ταγματσαφάλη. Ο κύβος έχει ριφθεί, από την πρώτη στιγμή. Ως το τέλος, ο Κ. θα μας ταξιδεύει στα κρυφά και απλησίαστα παρασκήνια ενός κόσμου που θέλει μάτια να δείχνει ένα πρόσωπο διαφορετικό στον έξω κόσμο από αυτό που είναι το πραγματικό του. Με μια επιμονή που ξαφνιάζει, αυτός ο μελίχιος και διακριτικός άνθρωπος, επιμένει να αναδιφεί στο γκρίζο περιβάλλον που όλοι ξέρουν πως υπάρχει και εντέλει καθορίζει την αληθινή μας ταυτότητα. Και επιμένει. Αδιαφορεί για την δυσαρέσκεια που προκαλούν τα βιβλία του, που είναι αδύνατο να αγνοηθούν από την κριτική κι από το κοινό, αλλά συχνά δίνουν το οδυνηρό αίσθημα του κρούσιμου οδοντιατρικού εργαλείου πάνω στο χαλασμένο νεύρο του δοντιού μας. Ο Κ. είναι ένας συγγραφέας υπόγεια θυμωμένος με όσα βλέπει γύρω, με όσα αναθυ-

μάτια και με όσα προβλέπει για το μέλλον. Γιατί η Πολιορκία κάνει πολύ σύντομα τον κύκλο της και σε 14 ακριβώς χρόνια συναντιέται με τον κόσμο που απεικονίζεται στην *Αναποίηση Αρχής*, εκείνο το πυρετικά ερεβώδες και διάτορο μυθιστόρημα, όσο η Πολιορκία ήταν παγερή, ξερή και χαμηλόφωνη.

Να λοιπόν ένας συγγραφέας που αποφεύγει να μιλά ο ίδιος μέσ' από τα κείμενά του, και τ' αφήνει να μιλήσουν μόνο τους. Που αφήνει αδέσμευτον τον αναγνώστη δίνοντάς του όμως μια σειρά από εικόνες και γεγονότα που δύσκολα θα τον αφήσουν αδιάφορο. Ο Κ. επέλεξε τον δύσκολο δρόμο. Ίσως ήταν ο πιο πρόσφορος για τον ίδιον. Στη διάρκεια εκείνης της εποχής που τα πάθη ήσαν οξυμένα, αν κάποιος έπρεπε ν' αποφύγει να εκτοπισθεί απ' την αρχή το έργο του στις άγονες ακτές των αριστερών λογοτεχνών, που άγγιζαν παρόμοια θέματα, αλλά η επίσημη κριτική δεν τους ανέφερε και δεν ασχολιόταν μαζί τους, έπρεπε να απογυμνώσει την τέχνη του απ' όλα τα γνώρισμα της δικής τους. Ήταν εύκολο να διαβλέψει ο Κ. την υποδοχή της θεματικής του από την κατεστημένη και πολιτικά ισχυρή γενιά του '30 που κυριαρχούσε (και ακόμα κυριαρχεί, εδώ που τα λέμε) στα πράγματα της λογοτεχνίας. Παράλληλα αρνείται να συμπορευτεί με τα αισθητικά κελεύσματα της επίσημης Αριστεράς, η πολιτική της οποίας τον βρίσκει αντίθετο.

Ξεκινά λοιπόν την απεικόνιση της πραγματικότητας όσο γίνεται πιο άμεσα, πιο αμεταμφίεστα και πιο ωμά. Στερεί και από τον εαυτό και από τον αναγνώστη κάθε είδους άλλοθι και κάθε οδό διαφυγής. Η Αθήνα της Ομόνοιας και του Μεταξουργείου και μια κοινωνία ανέργων, παρασίτων, μικροαπατεώνων, παντού διάχυτος ο πόθος για το Μεγάλο Κόλπο, την ανάδειξη, την δραπετεύση από τη μιζέρια και την αθλιότητα, πρόσωπα έωλα, ξεριζωμένα και απροσανατόλιστα, που άλλο δεν καταφέρνουν, παρά όλο και βαθύτερα να βουλιάζουν σ' αυτή την κόλαση που είναι η ζωή τους.

Η επιλογή του εσωτερικού μονολόγου (που χαρακτηρίζει το έργο του από την αρχή ίσαμε το τέλος) τον απαλλάσσει επίσης από τον κίνδυνο ενός τριτοπρόσωπου αφηγητή που κρίνει απ' έξω τα πράγματα και που με τον ένα ή με τον άλλον τρόπο θα αναλάμβανε το επικίνδυνο καθήκον να στρέψει την συμπάθειά μας προς την πλευρά που κρίνει δικαιωμένη. Γιατί τίποτα δεν επιβαρύνει τον

συγγραφέα περισσότερο με το καθήκον να πάρει ο ίδιος θέση απέναντι σε πρόσωπα και πράγματα από αυτό ακριβώς το είδος αφήγησης: Ο ρόλος του παντογνώστη αφη-

γητή, ο ρόλος του θεού, είναι μια σκοπιά πολύ πιο υποκειμενική απ' όσο ποτέ φαντάστηκαν οι φιλόλογοι. Κι ο εσωτερικός μονόλογος, το πρώτο πρόσωπο, μπορεί πολύ ευκολότερα να χρησιμεύσει σαν προσωπίο για να κρυφτεί κανείς, απ' όσο η «αντικειμενική» αφήγηση του παραδοσιακού αγνώστου που μας αφηγείται την ιστορία στο κλασικό μυθιστόρημα. Οι άνθρωποι του Κοτζιά ανεβαίνουν μόνοι τους στη σκηνή κάτω από τα φώτα κι εκεί γυμνώνονται μπροστά στα μάτια μας. Ό,τι κι αν πουν, ό,τι κι αν κάνουν - κανείς δεν δικαιούται να ανιχνεύσει πίσω τους τον συγγραφέα.

Αριστερός ή δεξιός; Όψιμος, παλιός ή τίποτ' απ' όλα; Μυθιστοριογράφος, θ' απαντούσα. Και ποια λοιπόν είναι η ιδεολογία του μυθιστοριογράφου; Δεν νομίζω πως υπάρχει τέχνη ν' αξίζει τ' όνομα, που να μην είναι η έκφραση της βαθιάς δυσαρέσκειας, της οργής, της καταγγελίας και της διαμαρτυρίας για την αδικία και τον πόνο που επιβάλλει ο κόσμος, για την ελευθερία που ποδοπατιέται ή έστω και μόνο για την μοίρα μας που είναι να πεθάνουμε. Στην αληθινή τέχνη, ό,τι κι αν είναι οι ήρωες -θετικοί ή αρνητικοί- κανένα τέλος δεν είναι ευτυχισμένο.

ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ

Η παρωδία στον Αλέξανδρο Κοτζιά

[...] Έτσι, ξαφνικά αντιλαμβανόμαστε ότι κάθε παγιωμένη πραγματικότητα μπορεί ανά πάσα στιγμή να αποδειχθεί άκρως επισφαλής με τον ίδιο περίπου τρόπο που η αρχαία τραγωδία αντιπαράθετε στην ύβρι, όσων διασαλεύουν τη φυσική τάξη πραγμάτων, την επέλευση της θείας δίκης, προκειμένου να αποκατασταθεί ο υπέρτατος νόμος. Ο Κοτζιάς στο σημείο αυτό, έχοντας αναμφίβολα διδαχθεί και επηρεαστεί από το μάθημα των τραγικών, αναπτύσσει την παρωδική σύλληψη του μετακατοχικού και μετεμφυλιακού κόσμου του, παρουσιάζοντάς την ως δραματουργικό μηχανισμό που έχει για προορι-

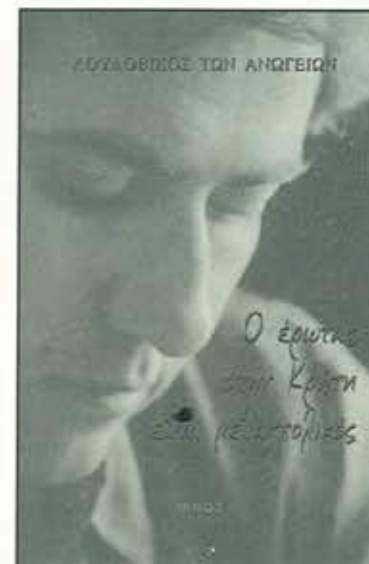
σμό του την προετοιμασία για την επιβολή της θείας δίκης.

Παράλληλα όμως, έχοντας θητεύσει γόνιμα στους συγγραφείς που εξέφρασαν με τον πιο έκδηλο τρόπο το συναίσθημα ενοχής απέναντι στην πράξη της ανθρώπινης παράβασης -πραγματικής, όπως στο *Έγκλημα και τιμωρία* του Ντοστογιέφσκι, ή προπατορικής, όπως στη *Δίκη* του Κάφκα- μας εισάγει σ' ένα μυθιστορηματικό τοπίο όπου η εξάλειψη της παράβασης ή των παραβάσεων δεν σημαίνει καθόλου ότι ο «νόμος» εξανθρωπίστηκε. Ίσα ίσα, η δράση του επιβεβαιώνει το πόσο άτεγκτος και πέρα από τη συμβατική λογική ουσιαστικά είναι, και πόσο ανεπηρέαστος από τις ανθρώπινες τύχες, οποιαδήποτε μορφή ή κατεύθυνση κι αν πάρουν.

Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτό, για να αποκτήσει μια υπόσταση μυθιστορηματική η νομοτέλεια της θείας δίκης, ο συγγραφέας, ως μάτι του Θεού ή ως παντεπόπτης, χρειάζεται να δικαιολογήσει τη λειτουργία του παρωδικού μηχανισμού του στον αναγνώστη. Γι' αυτό και βλέπουμε, τόσο στα μυθιστορήματα όσο και στις νουβέλες του, τον Αλέξανδρο Κοτζιά να υπερφορτώνει με σπασμωδικές κινήσεις, με παραφορές και θυμικά ξεσπάσματα, με αδιάκοπες περιδιλήσεις και εμμονές της μνήμης, ορισμένα από τα πρόσωπά του: άλλοτε σπρώχνοντάς τα στα όρια της τρέλας, άλλοτε κάνοντάς τα υποχονδριακά έως κεραίας, να κατατρίβονται με επουσιώδη περιστατικά που συνέβησαν στο παρελθόν, αναβαθμίζοντάς τα σε ουσιώδη, και άλλοτε αναβαπτίζοντας διαρκώς τις αναμνήσεις τους σε μια δεξαμενή ενοχών, μια και πιστεύουν πάντοτε και πάντοτε, μ' έναν τρόπο τυφλό, ότι η αιτία της κακοδαιμονίας τους βρίσκεται πάντα στους άλλους.

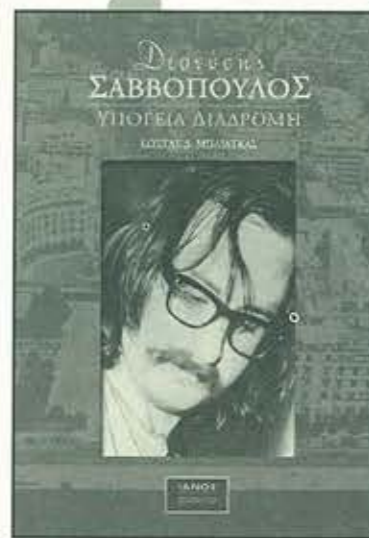
Αν εξαιρέσουμε την Πολιορκία, το πρώτο μυθιστόρημα του Κοτζιά, όπου η πολιτική δράση του πρωταγωνιστή παίρνει μια έκφραση ζωικού, εξαντλητικού ξοδέματος, όπως άλλωστε και στο όμορο χρονικά, και από πολλές άλλες απόψεις, μυθιστόρημα του Νίκου Κάσδαγλη, *Τα δόντια της μυλόπετρας* (1955), από το *Μια σκοτεινή υπόθεση* (1953) και τον *Εωσφόρο* (1959), έως τις τελευταίες νουβέλες του, τον *Πυγμάχο* (1991) και *Το σοκάκι* (1992), ο συγγραφέας ολοένα και περισσότερο αποδραματοποιεί ηθελημένα τις σχέσεις σύγκρουσης των προσώπων του με το περιβάλλον τους, περνώντας τις και ενσωματώντάς τις στον απεριόριστο, και γεμάτο φωτοσκιάσεις, χώρο της συνείδησης.

Θα έλεγα πως εκεί συντελούνται σχεδόν τα πάντα, μέσα σε έκρυθμες αυξομειώσεις της συναισθηματικής τους κατάστασης ή σε παραληρηματικές εκρήξεις που αποτελούν, κατά τη γενική ομολογία των μεταπολεμικών κριτικών, τις πιο λεπτοεργημένες συνθέσεις πλάγιου και άμεσου λόγου στην ελληνική μεταπολεμική πεζογραφία.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΝΩΓΕΙΩΝ
Ο έρωτας στην Κρήτη είναι μελαγχολικός
Σειρά: «ΙΑΝΟΣ ο μελωδός»

Όλοι οι σάκοι του τραγουδοποιού σε ένα βιβλίο που κυκλοφορεί σε απλή και συλλεκτική έκδοση.

ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΜΠΙΛΙΑΤΚΑΣ
Διονύσιος Σαββόπουλος - Υπόγεια Διαδρομή
Σειρά: «ΠΡΟΣΩΠΙΑ»

Μια έρευνα, που ακολουθεί τη διαδρομή του τροβαδούρου που άγγιξε τρεις γενιές.

Ianos ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ: 2310 277 004
«ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»
ΓΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 210 32 47 678

ianos.gr
E-mail: ianos@ianos.gr

Νέες Κυκλοφορίες

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι πρόσφατες εκδόσεις (α' εξαμήνου 2003) των μελών της Εταιρείας Συγγραφέων ταξινομημένες αλφαβητικά κατά κατηγορία. Τα σύντομα κείμενα προέρχονται από τους εκδότες (Δελτία Τύπου, οπισθόφυλλα). Από τις ποιητικές συλλογές δημοσιεύεται ενδεικτικά το πρώτο —συνήθως— ποίημα.

Μυθιστορήματα

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ:
Οι ξένες λέξεις
—Εξάντας, σελ. 336

«Οι ξένες λέξεις διηγούνται καταπληκτικές ιστορίες. Περνάς πολύ καλά μαζί τους. Πρέπει να είχα κουραστεί ακούγοντας πάντα τις ίδιες ελληνικές ή γαλλικές λέξεις. Αισθάνθηκα την ανάγκη να μάθω κάτι καινούργιο. Μελέτησα το λεξικό των σάνγκο με τον ίδιο ενθουσιασμό που διάβαζα μικρός τις περιπέτειες του Ταρζάν».

ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ:
Ο πειρατής
—Κέδρος, σελ. 250

Ένας άντρας ταραίζει την καλοκαιρινή γαλήνη στην Αμοργό. Το παρελθόν του κρύβει μυστικά, το μέλλον του εκπλήξεις. Ο έρωτας και το σύμφερον ξεκλήρισαν κάποτε μια ολοκληρωμένη οικογένεια. Η κοινωνία τον ανέθρεψε με το μίσος και το νόμο της εκδίκησης. Όμως εκείνος είναι ανατρεπτικός. Προσπαθεί να κλείσει τις παλιές πληγές και ονειρεύεται να βρει στη γυναίκα την ουσία της ύπαρξης. Και αν πρέπει να ξεπληρώσει κάτι, δεν είναι τα χρέη και οι επιθυμίες των άλλων, μα όσα οφείλει στον εαυτό του. Σαν ληστής από τη θάλασσα, εισβάλλει στην καθημερινή ζωή μιας οικογένειας και κλέβει το μερίδιο της ευτυχίας που του αναλογεί.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΚΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ:
Βέβηλη πτήση
—Μεταίχμο, σελ. 226

Κατά τη διάρκεια μιας μελλοντικής Κοστρατιωτικής εμπλοκής Ελλάδας — Τουρκίας, ένα τουρκικό μαχητικό αε-

ροσκάφος πετά σε χαμηλό ύψος πάνω από την Ακρόπολη προξενώντας απροσδόκητο εθνικό σοκ. Από τους κραδασμούς της πτήσης προκαλούνται φθορές στα μνημεία και διαταράσσεται η στατικότητα του Παρθενώνα, ο οποίος υφίσταται αισθητική παραμόρφωση. Προκειμένου να αποκατασταθεί η βλάβη του μνημείου, χρειάζεται να αποσυναρμολογηθεί πέτρα — πέτρα. Στις εργασίες αποκατάστασης συμμετέχουν έλληνες και αλλοδαποί μετανάστες. Κατά την εξέλιξη των οικοδομικών εργασιών φανερώνεται το σύγχρονο πρόσωπο της χώρας χωρίς φτιασίδια, και αναδεικνύεται κατά το δυνατόν η κοίτη της Ιστορίας χωρίς προσχώσεις, προκαταλήψεις και στερεότυπα.

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ:
Η αναλαμπή
—Κέδρος, σελ. 730

Η ιστορία μιας οικογένειας που θέλει να προκόψει, ν' ανεβεί κοινωνικά, να ορίσει την ταυτότητά της με την αστική τάξη στην οποία ανήκει. Το μεγάλο μυστικό της οικογένειας που σέρνεται πάνω από τριάντα χρόνια και την σφραγίζει. Δρόμοι ζωής, που αναμετρώνται με την Μεγάλη Ιδέα, τον Διχασμό, την Μικρασιατική Καταστροφή, ξετυλίγονται στην Πάτρα, στην Αθήνα, στον Πειραιά, στο Βερολίνο. Η ιστορία μιας κοινωνίας από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τον Μεσοπόλεμο.

ΝΑΣΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ:
Οι λατρευτοί αποθηκάριοι
—Νεφέλη, σελ. 230

Πέντε ήρωες κάποιου λησμονημένου μυθιστορήματος κατορθώνουν να αποδεδουλευθούν από την αφήγηση του συγγραφέα τους, υπερβαίνοντας

τα όρια της γραφής του. Η καινούργια πραγματικότητα είναι γι' αυτούς μαγευτική. Προσπαθώντας να παραμείνουν σ' αυτήν, αναπτύσσουν μια δική τους αόρατη γραφή, χωρίς χαρτί και μολύβι. Σιγά — σιγά συγκροτούν ένα κόσμο φαντασμαγορίας, όπου τα περιστατικά και τα γεγονότα αποκαλύπτουν το φως της αθέατης πλευράς τους, καθώς η καθημερινή τους ζωή ακολουθεί μια απροσδόκητη πλοκή, μέσα σ' ένα χρόνο που είναι συγκρότως παρόν, παρελθόν και μέλλον. Η εξέλιξη τους επιφυλάσσει διαρκώς εκπλήξεις όλων των συναισθηματικών τόνων, από την αρχή της δράσης μέχρι το ανέλπιστο τέλος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ:
Lee και Lou
—Ωκεανίδα, σελ. 140

Στο βιβλίο αυτό πρωταγωνιστούν μόνο σκύλοι — ράτσας και αδέσποτοι. «Οι ήρωές μου είναι σκυλιά, διότι αισθάνομαι ότι εμείς οι άνθρωποι τα έχουμε πει όλα. Με τα σκυλιά μπόρεσα να πω πράγματα πιο τολμηρά και να εκφράσω σε πιο βαθύ επίπεδο τη συμπόνια». Στο *Lee και Lou* παρελαύνουν σκύλοι-τραπεζίτες, σκύλοι-τρομοκράτες, σκύλοι-δικτάτορες, σκύλοι ράτσας που πίνουν καπουτσίνο στο Κο-

λωνάκι, σκύλοι-αδέσποτοι που ψυχωραγούν στους δρόμους, αλλά και σκύλοι-συγγραφείς, που διεκδικούν α-κόμη και το Νόμπελ Λογοτεχνίας.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΩΤΣΙΑΣ:
Τα επτά παράθυρα
—Κέδρος, σελ. 356

Στην Αλβανία του 1967, τελειόφοιτοι Σμαθητές γυμνασίου ζουν μια καθημερινότητα ασφυκτική κι αισιοδοξούν μέσα σε μια ψευδαίσθηση ευτυχίας, αντιστεκόμενοι σιωπηλά στην ατσάλινη πειθαρχία με μοναδικό τους όπλο τα όνειρα και σύμμαχο τον έ-

λαγές που τους ξεπερνούσαν και που τους ήταν ξένες. «Μικροί, μοιραίοι και άβουλοι αντάμα...» οι χαρακτήρες του Δ. Νόλλα δίνουν μια εικόνα στην ουσία της διαφορετικής από αυτήν που μάθαμε να αναγνωρίζουμε σαν δικιά μας. Συνθέτοντας έτσι μια άλλη εικόνα συνόλου, που αντικατοπτρίζει τους περισσότερους από εμάς, όσοι έζησαν τη σύγχρονη Ελλάδα από το 1960 και μετά.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ:
Έρωτας, θέρος, πόλεμος
—Καστανιώτης, σελ. 430

Σύμη 1919: Η εποχή των θαυμάτων Σγία το νησί. Ο ηλεκτρισμός, το ραδιόφωνο, ο κινηματογράφος αλλά και η σκληρή Ιταλική Κατοχή. Η Μαρία ζει μια «αρχαία» ζωή στα ορεινά του νησιού. Στα δώδεκα της φεύγει μόνη για τη Γη της Επαγγελίας, την Αίγυπτο... Η Μαρία δε διαμόρφωσε την Ιστορία. Δεν όρισε καμία της στιγμή. Υπήρξε μόνο μία κουκκίδα στα ιστορικά γεγονότα, όπως τόσοι άλλοι της γενιάς της. Ατομική και συλλογική μνήμη και ποτέ νοσταλγία. Η μνήμη μάς βοηθά να διαμορφώσουμε την ταυτότητά μας και όχι να την αρνηθούμε. Να συμπληρωθούμε με τις «σκοτεινές» στιγμές που έρχονται στην επιφάνεια. Να συγχωρέσουμε και να υπερβούμε τον πόνο που προκαλεί η ανάμνηση.

Χ.Α. ΧΩΜΕΝΙΑΔΗΣ:
Υπερσυντέλικος
—Εστία, σελ. 356

Απ' το φιλικατζιδικο των γονιών Ατου στην Κυψέλη, ο ωραίος Ζαχαρίας Βιντζηλαίος εκτοξεύεται στο Χόλλυγουντ για να καταλήξει για δυο χρόνια στις φυλακές Κορυδαλλού. Ξεκινώντας από την οικογενειακή βιομηχανία στα Λιόσια, ο Θανάσης Μουσαχίτης καλπάζει ακάθεκτος προς το απόγειο της επιτυχίας. Από την Ελλάδα στην Κένυα κι από τον παθιασμένο έρωτα στην έσχατη απελπισία, οι ήρωες θυσιάζουν το παρόν τους στο βωμό του μέλλοντος. Η μοίρα τους ωστόσο έχει γραφτεί στο χρόνο της οριστικής απώλειας. Στον Υπερσυντέλικο.

ρωτα και τη μαγεία του κινηματογράφου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ:
Από τη μια εικόνα στην άλλη
—Καστανιώτη, σελ. 174

Στο μυθιστόρημα αυτό περιγράφεται Σκεκίνη η γενιά που θέλησε να αλλάξει τη ζωή της — και τη ζωή μας — αλλά έφτασε μια άλλη εικόνα από το ίδιο είδωλο που πίστεψε πως απορρίπτει. Εξιστορείται η ζωή των ανθρώπων της σημερινής Ελλάδας, που με ψέματα και ενοχές προσπάθησαν να επιβιώσουν μέσα από κοινωνικές αλ-

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ:
Η γενιά μου (Κομματάκια / Διόδια / Τα τζιτζικια)
—Κέδρος, σελ. 450

Η γενιά μου. Μια τριλογία. Στο πρώτο μέρος, στα *Κομματάκια*, παρακολουθούμε στιγμιότυπα από την ζωή ενός εφήβου. Στο δεύτερο, στα *Διόδια*, ζωντανεύουν τα έργα και οι ημέρες μιας παρέας υποψηφίων για το πανεπιστήμιο. Και τέλος, *Τα τζιτζικια*, αφηγούνται την απόπειρα μιας ερασιτεχνικής ληστείας Δημοσίου Ταμείου, από μια ομάδα αγοριών και κοριτσιών.

Ποίηση

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΑΙΤΕΛΑΚΗ-ΡΟΥΚ:
Μεταφράζοντας σε έρωτα το τέλος της ζωής
—Καστανιώτης, σελ. 64

Επειδή με τη δική μου γλώσσα
δεν μπορώ να σε αγγίξω
μεταγλωττίζω το πάθος μου.
Δεν μπορώ να σε μεταλάβω
και σε μετουσιώνω
δεν μπορώ να σε ξεντώσω
και σε ντύνω με αλλόφωνη φαντασία.
Στα φτερά σου από κάτω
δεν μπορώ να κουρνιάσω
γι' αυτό γύρω σου πετάω
του λεξικού σου γυρνώντας τις σελίδες.

ΝΑΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ:
Η κάθοδος των M
—Υψίλον, σελ. 80

Τρία πρόσωπα συναντιούνται
Σ' ένα προσημωμένο μέρος
Σινεμά καφενείο πλατεία
Πίσω από τη στάση των λεωφορείων
Στο περίπτερο ενός κήπου
Από δω μια κατερχόμενη σκάλα
Οδηγούσε στον Κάτω Κόσμο
Από κει μια μακρινή βουή
Μα είναι πολύ κοντά σ' αφτί
Για ν' ακουστεί η κραυγή
Ένας βράχος αιωρείται
Έτοιμος να πέσει
Επάνω απ' την πλαγιά.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΕΝΕΤΗΣ:
Τα προσφυγή (ποίηση 1976-2001)
—Καστανιώτης, σελ. 160

Βήμα βαρύ, πνιγμένο στην αμηχανία
σε κοιμητήρια πικρά, σιωπηλά
σε πολυθρόνι παζάρια
σε δαιδαλώδη τελωνεία.
Βούζουν οι διάδρομοι στα δικαστήρια

στις έδρες οι κριτές συνωμοτούνε
βιαστικά
και το κρυφό το βάσανο, θηλιά
ασήκωτη στα στήθια, πέτρα.
Πέτα τ' αλφάδι σου, φίλε, χωρίς μιλιό
χωρίς φωνές, σπάσε τα μέτρα.
Το παιχνίδι είναι πουλημένο:
η Ζωή θα μας κερδίζει
με φτιαγμένα ζάρια.

ΧΑΡΗΣ ΒΑΛΑΒΙΑΝΟΣ:
Μετά το τέλος της ομορφιάς
—Νεφέλη, σελ. 105

Έπεφτε η νύχτα
κι έπεφτε
η φωνή που μιλάγε
όλο και χαμηλώνε
ώσπου έσβησε τελείως.
Συνέχισαν άρα οι στίχοι να υπάρχουν;
οι στίχοι (που είχε γράψει γι' αυτήν)
έξω από τη φωνή;

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ:
Στίχοι
—Μελάνι, σελ. 142

Στο Σουμπτζού κάποια βραδιά
έχασα όλα τα κλειδιά
και γύρευα λιμάνι.
Δυο Γιαπωνέζοι θυρωροί,
αμφιβολία δεν χωρεί,
με πήραν για χαρμάνι.
Και πες και πες και ψου ψου ψου,
κάποια βραδιά στο Σουμπτζού
σε πέντε κι έξι γλώσσες,
είδαν πως ήμουν πονηρός
και πριν να γίνουμε καπνός
μου κάνανε τις κλώσες.
Δεν είχα όρεξη που λες
να μάθουν όλες οι φυλές
πως ήμουν λυπημένος,
βρήκα στο μπαρ ένα ρωμιό,
είπα να ξομολογηθώ,
μα ήτανε πιωμένος.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ:
Από λεπτοτάτη οδύνη
—Άγρα, σελ. 70

Ανάσα μιας ημέρας που ίσως έζησα
στη φαντασία μόνο, αθόρυβο κοντσέρτο,
μια μουσική από σιωπή και λύπηση,
πέρασε, σκόρπισε τα λόγια μου, ακούστε:
Ο πόνος δεν ανασταθμίζεται με φως,
ο πόνος είναι αδιαίρετος, υπάρχει
κάτω από ρήματα καυχήσεως και δεν —
δεν παραγράφεται η αγάπη που δεν
πήρα·

η νύχτα πάλι νύχτα θα 'ναι, το σκοτάδι
σκοτάδι κάτω από τα πόδια μου, το ξέρω,
έπειτα κι άλλο μάταιο σκοτάδι τότε
θα πλαταγίσει λίγο επάνω μου το τέλος,
θα μετακινηθούν τα κρόσπεδα,
θα κλείσουν,
εκεί που πλάγισα να ονειρευτώ τον
κόσμο,
και τίποτα δεν θα 'χει αποκαλυφθεί.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ:
Επίσκεψη σε γέροντα με άνοια
—Κέδρος, σελ. 60

Σφουρίζει η παραλία. Σώματα κουρασμένα
αναλαμβάνουν με τις πρόχειρες χημείες
του φραπέ. Η νύχτα, με τα επιμήκη φώτα
της στη θάλασσα, μας απευθύνεται σε
οικείο ενικό, μα αγνοεί τη συγκυρία:
μόνος οφείλω τη μεταφορά σας στην
Αθήνα, με μίαν ατέλειωτη αναμονή στην
προκουμαία. Ας είναι, σκέπτομαι. Οι
απολογηταί της υπανάπτυξης το έχουν
πει: εκεί που όλα έφευγαν με ακρίβεια,
γεννήθηκαν Ολοκαυτώματα.

ΑΝΤΩΝΗΣ Δ. ΣΚΙΑΘΑΣ:
Χαίρε αιώνα - ίχνη ανθρώπων
—Νέο Επίπεδο/Εκδ. Χειροκίνητο, σελ. 32

Ποιος μιλά για τις αυταπάτες
της ύλης;
Ποιος για τον περίπλοκο του ποταμού
Αχέροντα;

Ποιος για τους ήλιους στις αιθρίες
της νήσου Σύμης;
Ποιος για τις μοναξιές του ακρωτηρίου
Ταίναρου;
Ποιος επτέλους θα μιλήσει
για τη μετάβαση από τη συλλαβή
στη λέξη;

ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ:
Παλιές ηλικίες
—Ερμής, σελ. 64

Οι μέρες της ευτυχίας πέρασαν
και δεν το ξέραμε,
στο εξής πρέπει να ευτυχίσουμε στη
δυστυχία,
να την κάνουμε να μπάζει από ευτυχία,
να της μοιάζει
σαν η καλύτερή της εφεδρεία.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ:
Πολύτιμη λήθη
—Καστανιώτης, σελ. 64

Και όσοι μίλησαν και όσοι σώπασαν
Και όσοι ανέβηκαν στο πιο ψηλό κλαδί
Και όσοι αφέθηκαν
Και όσοι άνοιξαν την καρδιά τους και όσοι
έριξαν
Μέσα στη στέρνα της χαλίκια ώσπου τη
στέρεψαν
Και όσοι χύσανε ποτάμια και όσοι
έστρωσαν
Κάτω απ' τον ίσκιό του εαυτού τους και
ονειρεύτηκαν
Και όσοι μπήκαν στα βιβλία και όσοι
σκόρπισαν
Χωρίς φειδώ χωρίς την έγνοια του
επερχόμενου
Χωρίς το φόβο πως μπορεί να φοβηθούν.

Νοβέλες / Διηγήματα

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ:
*Στρατιωτικές ασκήσεις (πέντε
αληθινές ιστορίες)*
—Πατάκης, σελ. 110

«Στα όσα χρόνια γράφω, παρατηρώ
«Σότι γράφω καλύτερα όταν είμαι
θυμωμένος. Ο θυμός αυτός γίνεται
παραλογισμός όταν στρέφεται ακόμα

ΛΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ-ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ:
*Εξάλλου ο Λένιν ήτο πολύ καλής
οικογενείας (δεκατέσσερα διη-
γήματα και ένα άσμα)*
—Καστανιώτης, σελ. 156

Δεκαπέντε κείμενα για το βίο και την
Απολιτεία των νεοελλήνων — προ-
σφορά στην αυτογνωσία μας. Η κατα-
ναλωτική manía, ο νεοπλουτισμός, τα
προβλήματα της γυναίκας, η καπνελία
των οραμάτων, τα γρανάζια της εξου-

και ενάντια στο Θεό: "Παρατήσου ε-
πιτέλους, Κύριε", φωνάζω "να αναλά-
βει ο Άνθρωπος!" Και είναι πράγματι η
λογοτεχνία μια τρέλα που εγώ την έχω
και σαν θεραπεία της τρέλας. Θεωρώ
λοιπόν ταλέντο μου το θυμό μου, δεν
έχω άλλο. Μπορεί να εκφράζεται με
οδύνη, όπως στις Στρατιωτικές ασκή-
σεις. Ή με κλαυσίγελο και πικρότατο
χιούμορ — φαρμάκι, όπως στην «αφιέ-
ρωση στον αγαπημένο μου Κοσκατά»
και στο Τσερνομπίλ. Κοντολογίς, και
τις πέντε αυτές αληθινές ιστορίες τις
έγραψα θυμωμένος. Και εύχομαι βέ-
βαια — αν δεν αλλάξει η ζωή όσο υ-
πάρχω — να μην μου περάσει ποτέ ο
θυμός.

σίας, η αλλοτρίωση και η ηθική απο-
σύνθεση της ελληνικής κοινωνίας είναι
μερικά από τα θέματα αυτών των διη-
γημάτων, που απεικονίζουν τον τρόπο
ζωής ενός κόσμου ολόκληρου. Πρό-
κειται για μικρές ιστορίες καθημερι-
νών ανθρώπων, μέσα όμως στο ατομι-
κό βίωμα του καθενός αντικατοπτρί-
ζεται μια συλλογική συνείδηση και η
πορεία της. Δεκαπέντε κείμενα, δεκα-
πέντε όψεις της σύγχρονης Ελλάδας,
που αλλάζει γοργά με ματιά κριτική,
με όνειρα ανατροπής, με νοσταλγία.

ΣΑΚΗΣ ΣΕΡΦΕΑΣ:
Αποστολή στη Γη
—Μεταίχμιο, σελ. 64

Πλανήτης Γη, Θεσσαλονίκη. Ο Κας
Πκαι η Φος περπατούν στους δρό-

μους της πόλης. Χαϊδεύουν τυρόπιτες. Διασχίζουν ένα μωρό. Ξεβιδώνουν τη Μαντάμ Μποβαρύ. Συνομιλούν με ένα γόνατο. Γευματίζουν μ' ένα βόδι από βήτα. Σκανάρουν ένα φαγγρί. Βολτάρουν στην παραλία. Αναρωτιούνται. Τρώει σπόρια ο Nick Cave; Τι εντόσθια έχει ένα ραντεβού; Να βγάλουν και δρακουλίνα με τη σαμπάνια στο δείπνο; Και χειρόκτια; Ουφ, είναι ζόρικο πράμα μια αποστολή στη Γη.

Συλλογικοί τόμοι

Κότινοι και στέφανοι
—Λιβάνης, σελ. 250

ΚΩΣΤΑΣ ΑΚΡΙΒΟΣ: Το Μαραμπού των γηπέδων, **ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΙΣΤΗΝΟΣ:** Η τελευταία κούρσα, **ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ:** Εθελωντισμός, **ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ:** Δόλος, **ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ:** Ο Κρέκας στους Ολυμπιακούς Αγώνες, **ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ:** Από την 17η Δεκεμβρίου και εφεξής, **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ:** Ένας υπέροχος μαραθωνοδρόμος, **ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ:** Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη

Ελληνικό διήγημα 6, 7, 8
—Μεταίχμιο (τρία τομείδια)

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΞΙΩΤΗΣ: Οι χαμηλές θερμοκρασίες συντηρούν αναλλοίωτα τα συναισθήματα, **ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΡΑΣ:** Ξαφνικά χτύπησε το τηλέφωνο, **Η.Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ:** Η Φιλαρμονική, **ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ:** Πρωτομηνιά, **ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ:** Κι αν παρήλθον οι χρόνοι εκείνοι, **ΛΙΑΥ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ:** Το μήνυμα, **ΣΤΑΘΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ:** Η Μέριλιν της Ακράτας, **ΝΑΤΑΣΑ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ:** Ουράνια τόξα, **ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ:** Ο τρίτος πελάτης, **ΜΑΡΙΑ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ:** Ταξίδι αλλού, **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ:** Ο άλλος, **ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΣΗΣ:** Ο υπόγειος των Αθηνών

Δοκίμια

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΔΕΛΗΓΩΡΓΗ:
Σκέψη και προοπτική - από το quattrocento στο ηλεκτρονικό novecento
—Αλεξάνδρεια, σελ. 416

Το ζήτημα της προοπτικής κατέχει κεντρική θέση στον φιλοσοφικό προβληματισμό του καιρού μας. Στο πλαίσιο του ντσεϊκού σχετικισμού που έρχεται να πάρει τη θέση του παλιού δογματικού μαρξισμού, οι μεταμοντέρνοι προοπτικιστές, με επιχείρημα την πολλαπλότητα των προοπτικών θέασης και σκέψης, προτείνουν την παραίτηση της φιλοσοφίας από την αναζήτηση της αλήθειας. Υπονομεύουν έτσι κάθε είδους κριτικές αντιστάσεις στο μηδενιστικό πνεύμα της εποχής. Η συγγραφέας εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η δυτική σκέψη των πέντε τελευταίων αιώνων επιχείρησε άλλοτε να λύσει και άλλοτε να συγκαλύψει αυτό το επικίνδυνο ζήτημα.

περιεχόμενο, αλλά ως δυναμική διαδικασία συνεχούς αναδημιουργίας της όποιας μας κληρονομιάς και πως, όταν αυτή η διαδικασία νεκρώνεται (όπως συμβαίνει συχνά στις μέρες μας), η οικολογική καταστροφή απειλεί όχι απλώς το περιβάλλον της ζωής μας αλλά την ίδια την ανθρώπινη ψυχή.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ:
Η τρελή σοφία ή τα ανίερα ιερά (δοκίμιο για το καρναβάλι και τη γλώσσα του)
—Νεφέλη, σελ. 70

Μολονότι δεμένο με τις προνεωτερικές κοινωνίες που το γέννησαν, το καρναβάλι «μιλάει» εξαρχής τη δική του ανατρεπτική γλώσσα, η οποία, στήνοντας συμβολικά έναν κόσμο από την ανάποδη όπου τα αντίθετα συμπίπτουν και σχετικοποιώντας κάθε τάξη, έννοια και αξία, εισάγει στον κόσμο της παράδοσης ένα σπέρμα νεωτερικότητας που γονιμοποίησε ποικιλότητα στο παρελθόν τη σκέψη και την τέχνη των ανθρώπων — από τη μεγάλη γραμματεία της Αναγέννησης ως

το νεότερο μυθιστόρημα. Άραγε η γλώσσα αυτή είναι αμετάκλητα νεκρή στο σημερινό μεταμοντέρνο κόσμο μας όπου το καρναβάλι έχει παρακμάσει; Ή μήπως τη μιλάμε κάποτε ακόμα χωρίς να το συναισθανόμαστε, έξω από κάθε θεσμοθετημένη γιορτή και έθιμο;

ΓΙΑΝΝΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ:
Το βιβλίο με τις αντιστιξείες (δοκίμια μουσικής ακρόασης)
—Λέσχη, σελ. 210

Με δεδομένη την παραδοχή ότι η αντιστιξη περιέχει την πολυφωνία, η χρήση του όρου «Αντιστιξείες» στον

τίτλο του βιβλίου νομιμοποιεί την πολυφωνικότητα των κειμένων που ακολουθούν. Αν, κατά βέβηλα παραφθορά ενός πασίγνωστου αφορισμού, μουσική είναι όσα ακούγονται, τα δοκίμια αυτά επιχειρούν να καταγράψουν τις ακροαστικές εμπειρίες από τη μουσική και να λειτουργήσουν σαν αποκωδικοποιητές μουσικών εντυπώσεων, όπως αυτές άναρχα συγκροτούν μέσα μας το δικό τους ηθικό κορpus. Ομολογημένη πρόθεση του συγγραφέα ήταν να εναρμονίσει τα πιο ετερόκλητα μουσικά είδη, μια και όλα συμβάλλουν στην αδιαιρετότητα της μουσικής συγκίνησης.

Μελέτες Κριτικά κείμενα

ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ:
Για τον Άγγελο Τερζάκη
Σειρά: Παρακείμενα
—Ευθύνη, σελ. 80

«Αρχίζοντας να γράφω για τον Άγγελο Τερζάκη, με διακατέχει μια βαθύτατη ανησυχία: αν θα κατορθώσω να θυμηθώ, έστω, κάτι το ελάχιστο από τις άπειρες διακλαδώσεις που πήρε το έργο του μέσα, σε μια συνεχή επαφή, που μετρά κοντά δεκαπέντε χρόνια...»

Γ. Δ. ΠΑΓΑΝΟΣ:
Μοντερνισμός και πρωτοπορίες
—Σαββάλας, σελ. 190

Το βιβλίο προσανατολίζει τον αναγνώστη σε μια περιδιάβαση μέσα από έννοιες, όρους και ιδέες σε ρεύματα και κινήσεις που κώρο της λογοτεχνίας κινήσεις που αρχίζουν το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα στη Γαλλία και κορυφώνονται στις πρώτες δεκαετίες του 20ού στα μεγάλα μητροπολι-

τικά κέντρα της Ευρώπης, από όπου απλώνονται σε όλο τον κόσμο. Στην περιδιάβαση του αυτή ο αναγνώστης παρατηρεί τους τολμηρούς πειρατισμούς που ανατρέπουν τη στατικότητα του παλαιού λογοτεχνικού καθεστώτος και ανοίγουν το δρόμο σε επαναστατικές κατακτήσεις. Παράλληλα, παρακολουθεί τη διείσδυση του μοντερνισμού και των πρωτοποριών στον ελλαδικό χώρο, η οποία θα αποτελέσει την αφορμή για την αναζήτηση πρώιμων μοντερνιστικών τάσεων στη λογοτεχνική μας παράδοση.

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Παροιμίες του υπόκοσμου
—Νεφέλη, σελ. 48

«Σύμφωνα με τη γνώμη κάποιων βλαστικών λαογράφων και γλωσσολόγων, ο λαός μας έπαψε να πλάθει παροιμίες και φραστικά κλισέ. Είμαι α-

ναγκασμένος να τους διαψεύσω. Το γήπεδο, ορισμένοι επαγγελματίες (π.χ. οι σοφεράτζες), το μπαρ, οι σημερινοί νέοι, ο κόσμος των ομοφυλοφίλων, ο στρατός και άλλα κοινωνικά γκρουπ γεννοβολούν λογής — λογής τυποποιημένες εκφράσεις. Δεν είναι της στιγμής να μιλήσω γενικότερα. Θα ήθελα, τώρα, να αραδιάσω λίγες άγνωστε παροιμίες και φραστικά κλισέ που

χρησιμοποιούσαν (ή χρησιμοποιούν ακόμη) τα Παιδιά της Φάρας...»

Αφηγήσεις Μαρτυρίες

ΤΑΚΗΣ ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ:
Σελίδες για ημερολόγιο
—Α.Α. Αλιπντζής, σελ. 165

«Ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών των κειμένων γράφτηκε στο Cambridge της Αγγλίας κατά τη διάρκεια της εκεί παραμονής μου (1985-86). Εκ των υστέρων τα χώρισα σε θέματα. Και μετά το χωρισμό, κρατούν τη χρονική σειρά που γράφτηκαν. Τίτλοι ξεφυτρώναν και ξεφυτρώνουν καθημερινά. Ίσως και από τύψεις που, παρά τις προσπάθειές μου, ποτέ δεν κράτησα ημερολόγιο. Ίσως και από το

φόβο του καιρού. Για όσα, ελάχιστα, κείμενα έχουν δημοσιευθεί, αναφέρεται η σχετική παραπομπή. Το σύνολο σχεδόν των κειμένων που είναι χρονολογημένα, γράφτηκαν μετά την Αγγλία.»

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ:
Στη χώρα του Νεντίμ μύριζε πεύκο (απ' το Ιόνιο ως το Ικόνιο)
—Μεταίχμιο, σελ. 86

Ο συγγραφέας του οδοιπορικού αυτού περιγράφει απρόσμενες καταστάσεις από το ταξίδι του στη γειτονική Τουρκία και καταγράφει τις εντυπώσεις του. Διατρέχοντας τις αχανείς εκτάσεις της Μεσοτουρκίας με βλέμμα δεκτικό στα ερεθίσματα και με την επικίνδυνη περιέργεια ενός πλάνητα, σχολιάζει —πολλές φορές με χιούμορ— τις ιδεοληψίες του, τους εμπειρωμένους φόβους ή τις χρόνιες προκαταλήψεις του. Αναμοχλεύει, μοιραία, τις δικαιολογημένες αντιθέσεις του και διαπιστώνει τις μεγάλες διαφορές (πολιτιστικές, κοινωνικές, αισθητικές) ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα εκφράζοντας, ωστόσο, και τη βαθιά επιθυμία του για την προσέγγιση των δύο λαών. Έτσι, ο συγγραφέας-ταξιδιώτης διέρχεται μέσα από μια διεκυστήνδα αισθημάτων συμπάθειας και αποστροφής, αποδοχής και δυσπιστίας, που φαίνεται να βρίσκουν, ίσως, την ισορροπία τους.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΟΝΑΣ:
Μια συνομιλία με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο
—Οδός Πανός, σελ. 50

«Ομίχλη σκέπαζε την Θεσσαλονίκη. Παραμονές του Αγίου Δημητρίου. Οι εξέδρες για τις παρελάσεις μαθητών και στρατιωτών, για την 28η Οκτωβρίου, στήνονταν με βιασύνη. Η θερμοκρασία, σημείωναν, θα είχε πτώση. Ο καιρός θα έμοιαζε με του 1940. Έφτασα από το ξενοδοχείο στο σπίτι του Κυρίου Ντίνου Χριστιανόπουλου την ώρα που είχαμε ορίσει. Γλυκό του κουταλιού και ρόφημα με χυμούς φρούτων με περίμενε στο φι-

λόξενο δωμάτιο. Είναι εκατόν πέντε χρονών, είπε δείχνοντάς μου τους χώρους όπου μένει. Δυο γάτες, οι γάτες του, κοιμόντουσαν στο κρεβάτι του. Μου τις σύστησε και αρχίσαμε μπαίνοντας κατ' ευθείαν στα βαθιά: τι πρόσβευαν οι Ρώσοι για τους Έλληνες! Έπεσα από τα σύννεφα».

Ανθολογήσεις κειμένων

ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΙΑΡΧΟΣ:
Μόνο για άντρες
—Καστανιώτης, σελ. 170

Κείμενα για το ποδόσφαιρο. Μεταξύ άλλων γράφουν: ΚΩΣΤΑΣ ΑΚΡΙΒΟΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΕΡΗΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΝΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΛΙΟΝΤΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΙΑΡΧΟΣ, ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΟΝΑΣ, ΘΛΕΜΑΧΟΣ ΧΥΤΗΡΗΣ.

ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ:
Στρατός περνούσε... στη νεοελληνική λογοτεχνία
—Μεταίχμιο, σελ. 430

«Οι κακί σελίδες ή ένστολες», όπως τις χαρακτηρίζει η ανθολόγος, καταλαμβάνουν έναν μεγάλο όγκο στη νεοελληνική γραμματεία, τόσο ώστε να μιλάμε για ένα ιδιαίτερο κεφάλαιό της, στο οποίο μάλιστα καθρεφτίζονται η εξέλιξη και η ιστορία του νεοελληνικού κράτους, όπως κανένα ιστορικό εγχειρίδιο δε θα μπορούσε να αποτυπώσει. Το βιβλίο περιλαμβάνει αποσπάσματα (κυρίως πεζά αλλά και ποιήματα) από λογοτεχνικά κείμε-

να τα οποία σχετίζονται με τη στρατιωτική ζωή από τον 19ο αιώνα έως τις μέρες μας. Χωρίζεται σε δέκα μέρη, καθένα από τα οποία καλύπτει μια ιστορική περίοδο. Τα κείμενα εντάσσονται στα αντίστοιχα μέρη, ανάλογα με το σε ποια περίοδο αναφέρεται το περιεχόμενό τους και όχι πότε έχουν εκδοθεί. Διανθίζονται από φωτογραφικό υλικό που προέρχεται απ' το Πολεμικό Μουσείο.

Για παιδιά και εφήβους

ΓΙΑΝΝΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ:
Πειναιούσιμα
—Μελάνι, σελ. 36

Μια στιχουργική περιήγηση στον μικρόκοσμο των γάτων. Ένα ταξίδι στα λαιμαργα βλέμματα και τις παμφάγες αδυναμίες τους. Παίζοντας ευτράπελα με τις λέξεις και τις ρίμες, καταρτίζεται ένα τεράστιο μενού με τις προτιμήσεις των αγαπημένων μας τετράποδων. Συναντάμε όλη τη μικρή κοινωνία των γάτων: αρσενικούς, θηλυκούς, μικρούς, μεγάλους, πολύχρωμους ή μονόχρωμους, κεραμιδόγατους ή ευγενείς, όλοι παμφάγοι και όλοι πάντα πεινασμένοι, αφού όπως λένε και οι στίχοι: «Των γάτων το νιούρισμα σημαίνει πειναιούρισμα».

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ:
Η Πουπού και η Καρότα
—Ελληνικά Γράμματα, σελ. 48

«Τις δεξιές σελίδες του βιβλίου αυτού τις αφιερώνω στις δώδεκα κίτρινες αλεπούδες που μου χάρισαν τη σβούρα που δε σταματάει ποτέ να στριφογυρίζει και χόρεψαν για χάρη μου το σβουρίξιο χορό. Τις αριστερές σελίδες τις αφιερώνω στο λυπη-

μένο βροχοποιό που γνώρισα σ' ένα διανυκτερεύον ομπρελάδικο στη χώρα της παντοτινής λιακάδας».

Επιμέλειες

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ:** επιμελήθηκε την έκδοση των πρακτικών του Συνεδρίου για τον Γρηγόριο Ξενοπούλο που είχε διοργανώσει το Ε.Λ.Ι.Α. (Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο). Στον τόμο που έχει τον τίτλο *Πενήντα χρόνια από το θάνατο ενός αθάνατου* περιέχονται οι δεκαέξι ομιλίες για το πολυσχιδές έργο του συγγραφέα, πεζογραφικό, θεατρικό, παιδαγωγικό, κριτικό, μεταφραστικό, κτλ. Τα κείμενα υπογράφουν: Άντα Κατσίκη-Γκιβαλου, Βίκυ Πάτσιου, Βαγγέλης Αθανασόπουλος, Αλέξης Ζήρας, Κώστας Γεωργουσόπουλος, Δημήτρης Δασκαλόπουλος, Σταύρος Ζουμπουλάκης, Σ.Ν. Φιλιππίδης, Γιώργος Φράγκογλου, Αντώνης Π. Μπενέκος, Μαρία Καραϊσκού, Εμμ. Κριαράς, Ελίζα-Άννα Δελβερούδη, Δημήτρης Παυλόπουλος, Ευτυχία Αμιλήτου, Γ. Φαρίνου-Μαλαματάρη.
- Ράνιγιαντ Κίπλινγκ:** *Κάτι από τη ζωή μου*. Επιμέλεια: ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΔΗ —Printa
- Μοναχικά ανδρόγυνα** (συλλογή μονολόγων). Επιμέλεια: ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ —Μίνωας
- Κωστής Μπαστιάς:** *Φιλολογικοί περιπάτοι*. Εισαγωγή - επιμέλεια: ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ, Πρόλογος: ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Μεταφράσεις σε ξένες γλώσσες

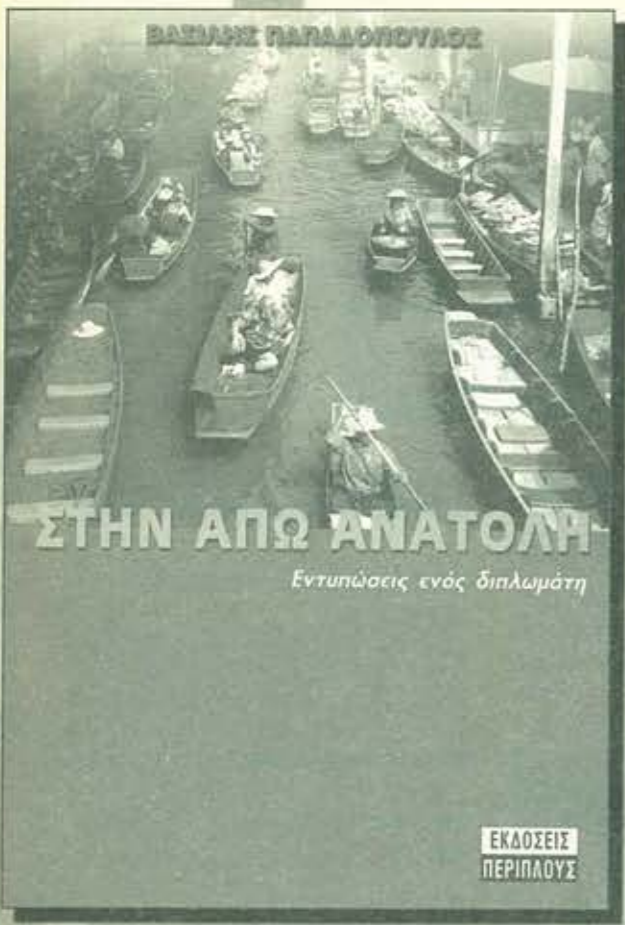
- ZEFI DARAKI:** *Like words and the body without a pass-key*. Μτφ. Th. Nairn και D. Zervanou —Dionysia Press
- ZANASIS JATSOPULOS:** *Verbos para la rosa* (Ρήματα για το ρόδο). Μτφ. Vicente Fernández González, Miguel Gómez Ediciones, Μάλαγα.
- KOSTAS STERYOPOULOS:** *Σε μύρο κι άσπρο* (δίγλωσση έκδοση με επιλογή 89 ποιημάτων στα ρουμανικά). Μτφ. Elena Lazar; εκδ. Meronia
- ZYRANNA ZATELI:** *La fiancée de l'an passé* (Η περσινή αρραβωνιαστική) Μτφ. Μισέλ Βολκοβίτς —Le passeur.

Μεταφράσεις

- Κλωντ Σιμόν:** *Η ακακία*, μτφ. ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΣΗΣ —Εστία
- Σ.Τ. Κόλεριτζ:** *Παγωνιά τα μεσάνυχτα*, μτφ. ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ —Άγρα
- Λι Χο:** *Ο δαίμονας στον καθρέφτη* - 50 ποιήματα του Λι Χο, μτφ. ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗΣ —Νεφέλη
- Ερίκ Εράνουελ Σμιτ:** *Αγαπητέ Θεέ* μτφ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ —Opera
- Κάρλο Φραμπέτι:** *Ο αλγόριθμος της μελαγχολίας*, μτφ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ —Opera
- Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες:** *Το ευτυχισμένο καλοκαίρι της κυρίας Φορμης*, μτφ. ΚΛΑΓΓΗ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ —Λιβάνης
- Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες:** *Ζω για να διηγούμαι*, μτφ. ΚΛΑΓΓΗ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ —Λιβάνης
- Πατρίτσια Χάιςμιθ:** *Αυτή η γλυκιά αρρώστια*, μτφ. ΜΑΡΙΑ ΛΑΪΝΑ —Μεταίχμιο
- Τζότζεφ Αλεξάντερ Μαγκκιλιβραϊ:** *Μινώταυρος*, μτφ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΣΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ —Ωκεανίδα
- Φερνάντο Πεσσόα:** *Ηρόστρατος: Η αναζήτηση της αθανασίας*, μτφ. ΧΑΡΗΣ ΒΑΛΒΙΑΝΟΣ —Εξάντας
- Norman Manea:** *Υποχρεωτική ευδαιμονία*, μτφ. ΑΛΟΗ ΣΙΔΕΡΗ —Άγρα
- Βισουάβα Σιμπόρσκα:** *Μια ποιητική διαδρομή*, μτφ. ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ —Σοκόλη

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΗΝ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

Εντυπώσεις ενός διπλωμάτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΗΝ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

Απολαυστικό βιβλίο που μας ταξιδεύει με μοναδικό τρόπο σε χώρες της Άπω Ανατολής: την Κίνα, την Ταϊλάνδη, τη Βιρμανία, το Λάος, την Ινδονησία, τις Φιλιππίνες, τη Σιγκαπούρη και την Καμπότζη.

Δε στέκεται τόσο στα εξωτικά τοπία ή στα θαυμαστά μνημεία όσο στους ίδιους τους ανθρώπους, στον τρόπο που σκέφτονται και που ζουν και στον τρόπο που αντιμετωπίζουν το χρόνο, την ευτυχία, το θάνατο, τον έρωτα, τη θρησκεία, την καθημερινότητα. Ένας τρόπος πολύ διαφορετικός, σχεδόν αντιδιαμετρικά αντίθετος απ' το δικό μας, απ' τον ευρωπαϊκό, μεσογειακό, ελληνικό τρόπο.

Ο συγγραφέας Βασίλης Παπαδόπουλος, γνωστός διπλωμάτης, λέει στον πρόλογό του: "Τα τριάντα χρόνια μου στην Πρεσβεία μας στην Μπανγκόκ μ' έφεραν σ' επαφή με την περιοχή της Άπω Ανατολής και μ' όσους ζουν εκεί. Προσπάθησα να καταλάβω τη γωνιά αυτή του κόσμου, ταξιδεύοντας, διαβάζοντας, ιδίως όμως γνωρίζοντας τους ανθρώπους της. Απ' το βασιλιά Σιχανούκ της Καμπότζης μέχρι την κινεζικής καταγωγής γραμματέα της Πρεσβείας, όλοι είχαν κάτι πολύτιμο να με διδάξουν.

Βρήκα την εμπειρία μου αυτή εντυπωσιακή κι ένιωσα έτσι την ανάγκη να γράψω τα όσα παρατήρησα. Το βιβλίο που προέκυψε είναι από μια άποψη ταξιδιωτικό, στηριγμένο στις νοοτροπίες των ανθρώπων. Είναι εντυπώσεις, στιγμιότυπα, νομίζω χαρακτηριστικά, από τα χρόνια που έζησα εκεί".

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

Σπ. Τρικούπη 20,
106 83 Αθήνα,
Τηλ.: 210 3307000-4,
Fax: 210 3307005

Κ. Π. Καβάφης: Ελληνικός ήτοι Οικουμενικός

*Ο ποιητής μένει ενεός. Τι συμφορά!
Πού τώρα ο ένδοξός μας βασιλεύς,
Ο Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Ευπάτωρ,
μ' ελληνικά ποιήματα ν' ασχοληθεί.
Μέσα σε πόλεμο - φαντάσου, ελληνικά ποιήματα.*

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ, «Δαρείος», 1920

Η εκδήλωση της Εταιρείας και του ΕΚΕΒΙ για τον Κ.Π. Καβάφη συνέπεσε με την κήρυξη του πολέμου στο Ιράκ. Η συγκινητική ατμόσφαιρα εκείνης της βραδιάς, στο Βυζαντινό μουσείο, απόκτησε διαφορετική διάσταση χάρη στις πολύ ενδιαφέρουσες καταθέσεις των ομιλητών. Σταχυολογούμε από τις εξαιρετικές ομιλίες τα αποσπάσματα που προσείλκυσαν περισσότερο το ενδιαφέρον του πολυπληθούς κοινού.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Η πρόσληψη του Καβάφη στην Ελλάδα

[...] Μέχρι τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο η περίπτωση του Καβάφη αποτελούσε σχεδόν αποκλειστικότητα και προνόμιο μιας μικρής ομάδας αλεξανδρινών λογίων, οι οποίοι εμφανίζονται ως οι μόνοι αυθεντικοί και αξιόπιστοι σχολιαστές του έργου του, διοικητώντας στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο κυρίως τις αρνητικές παρατηρήσεις τους, γλωσσικού, ηθικολογικού και ποιητικού χαρακτήρα, και τονίζοντας τις όποιες παραξενιές του ανθρώπου Καβάφη. Υπήρχαν, βέβαια, και μερικές εξαιρέσεις που σπανίως, όμως, μπορούσαν να συλλάβουν την όντως εκπληκτική, μεταγενέστερη τύχη του καβαφικού έργου.

Και ενώ αυτά συνέβαιναν, σε γενικές γραμμές, στην Ελλάδα, σχεδόν ολόκληρη η Ευρώπη είχε αρχίσει να ενδιαφέρεται για τον Καβάφη και να συγκινείται από τα ποιήματά του. Μνημονεύω ορισμένα ονόματα: ο Μπλάνκεν στην Ολλανδία, ο Ποντάνι στην Ιταλία, ο Τζων Μαυρογορδάτος στην Αγγλία, η Μαργαρίτα Γιουρσενάρ στη Γαλλία, ο Κάρλες Ρίμπα στην Ισπανία, ο Χέλμουτ φον ντε Στάινεν στη Γερμανία αρχίζουν να μεταφράζουν ποιήματα του Αλεξανδρινού, σε μίαν εποχή που οι μεταφράσεις ελληνικής λογοτεχνίας ήταν η εξαίρεση και δεν υποστηρίζο-

ταν, όπως σήμερα, από υπουργεία και κέντρα βιβλίου. Και, βέβαια, δεν πρέπει να παραλείψω και τον δικό μας Θεόδωρο Γρίβα, διπλωματικό υπάλληλο, ο οποίος είχε γνωρίσει το 1932 τον Καβάφη στην Αθήνα· ο Γρίβας μεταφράζει το 1947, σε ώρες που η Ευρώπη μετρά τις πληγές της απ' τον πόλεμο, σε γαλλική γλώσσα, μίαν επιλογή καβαφικών ποιημάτων που τυπώνεται στην Ελβετία, βιβλίο για το οποίο έχουν καταγραφεί περισσότερες από 50 κριτικές και παρουσιάσεις στον ευρωπαϊκό τύπο της εποχής. Και μην ξεχνάμε ότι δυο χρόνια αργότερα, το 1949, ο άγγλος κλασικός φιλόλογος Μωρίς Μπάουρα είναι ο πρώτος ο οποίος στο βιβλίο του Το δημιουργικό πείραμα, συμπαρατάσσει και συνεξετάζει τον Καβάφη ισότιμα και ισοδύναμα με μεγάλους Ευρωπαίους ποιητές, όπως ο Απολλιναιρ, ο Μαγιακόφσκι, ο Πάστερνακ, ο Έλιοτ, ο Λόρκα, ο Ραφαέλ Αλμπέρτι. Δεν θα ήταν παράτολμο να συμπεράνουμε ότι ο Καβάφης μάς ήρθε από το εξωτερικό και μας επεβλήθη από εκεί ως αναγνωρισμένος, μεγάλος ποιητής.

Την κρίσιμη καμπή για την πλήρη ελληνική αναγνώριση του Καβάφη εντοπίζω στα 1963, στον επετειακό εορτασμό των 100 χρόνων από τη γέννησή του. Έχουν προηγηθεί, βέβαια, και ορισμένα άλλα γεγονότα -ένας εορτασμός από μόνος του δεν είναι ικανός να καθιερώσει έναν ποιη-

τή, απλώς τον ξαναθυμίζει. Έχει προηγηθεί ο Τσίρκας, η φυγή των Ελλήνων από την Αίγυπτο, η μετατόπιση του κέντρου των καβαφικών μελετών από την Αλεξάνδρεια στην Αθήνα, το άνοιγμα του Αρχείου Καβάφη, η καθυστερημένα θετική πια στάση της αριστεράς απέναντι στον ποιητή και, πάντα το 1963, κυκλοφορεί και η πρώτη, φιλολογικά επιμελημένη, έκδοση των 154 ποιημάτων. Την ίδια χρονιά, θα ακουστεί για πρώτη φορά, από στόματος Γ.Π. Σαββίδη, ότι ο Καβάφης είναι πράγματι εθνικός ποιητής. Θέλω, επιπλέον, να σημειώσω ότι ήδη από τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια ανιχνεύεται, σε μεγάλη έκταση στη νεότερη ποιήσή μας, η σκιά και η επίδραση του Αλεξανδρινού. Δεν μιλά τόσο για τα ποικίλα ποιήματα που του έχουν αφιερώσει τιμητικά παλαιότεροι και νεότεροι ποιητές μας, αλλά κυρίως για ό,τι θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε «καβαφικό τρόπο». Σε τι συνίσταται ο τρόπος αυτός; Τον περιγράφω χονδρικά. Στις ποιητικές μεταμφιέσεις των προσώπων που κυκλοφορούν στα ποιήματα, στην ευρύτερη χρήση μεικτής γλώσσας και όχι αμιγούς δημοτικής, στον διδακτικό τόνο που παραπέμπει σε διαχρονικές αξίες ζωής και σε ηθικά παραγγέλματα, στη μετακίνηση του ποιητικού θέματος προς παλαιότερες ιστορικές εποχές, με χρήση ιστορικών ή ψευδοϊστορικών προσώπων, που όμως είναι φανερό ότι στοχεύουν σε σύγχρονες καταστάσεις, στην εκτεταμένη, τέλος, χρήση της ειρωνείας.

Σήμερα μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε ότι ο Καβάφης είναι ο πρώτος νεοέλληνας ποιητής που επηρέασε και εξακολούθησε να επηρεάζει ομοτέχνους του, όχι μόνον στην Ελλάδα, αλλά σε όλες τις γλώσσες του κόσμου. Γιατί, στ' αλήθεια, δεν υπάρχει σήμερα ξένη γλώσσα στην οποία να μην έχει μεταφραστεί η ποίησή του, γεγονός που, όπως είναι ευνόητο, ευνοεί και την ανάπτυξη της σχετικής φιλολογίας. Επαρκές δείγμα αυτών των επιδράσεων μάς παρέχει ο τόμος *Ξένα Καβαφογενή Ποιήματα* που εξέδωσε το 2000 το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας στη Θεσσαλονίκη (σε επιμέλεια Νάσου Βαγενά). Παράλληλα, ο εκδοτικός και μεταφραστικός οργανισμός που παρατηρείται στο εξωτερικό συνεχίζεται αμείωτος. Αναφέρω, για παράδειγμα, ότι μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960, έχουν καταγραφεί 18 αυτοτελείς ή ανθολογικές εκδόσεις ποιημάτων του Καβάφη στο εξωτερικό, ενώ από τότε μέχρι σήμερα οι εκδόσεις αυτές ξεπερνούν τις 160. Θα αναφερθώ, τέλος, και σε μερικά συγκριτικά στοιχεία, ως απλές ενδείξεις, χωρίς καμιά αξιολογική πρόθεση. Η ποίηση του Σεφέρη αριθμεί έως τώρα περίπου 130 μεταφράσεις, έναντι των 160 του Καβάφη. Για τον Αλεξανδρινό έχουν γραφτεί μέχρι σήμερα περισσότερα από 200 αυτοτελή βιβλία, ελληνικά και ξένα—για τον Σεφέρη 130. Στον Καβάφη έχουν αφιερώσει τεύχη τους 50 περιοδικά, ελληνικά και ξένα—στον Σεφέρη 30.

Πού, άραγε, να οφείλεται αυτή η οικουμενικότητα του Καβάφη; Είναι ένα θέμα που μπορούμε να συζητήσουμε στη συνέχεια.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ

Καβάφης: Πρωτοπορία ελληνικής ποίησης

[...] Αυτά τα ξένα ρεύματα και πρόσωπα δεν είναι παρά η περιρρέουσα πνευματική ατμόσφαιρά του. Ενώ η πρωτοτυπία του πηγάζει και θεματικά απ' την ιστορική παράδοση, όπως διαθλάται η σύγχρονη κοσμοπολιτική πραγματικότητα σ' αυτήν, μέσα στη συνείδηση ενός ευρωπαϊζοντος στο στιλ του βίου και της καλλιέργειάς του πάροικου. Μέσα από τη διάθλαση αυτή αναδεικνύεται ο «ελληνικός Καβάφης». Όχι ο Έλληνας, ούτε ο ελληνίζων, αλλά όπως ο ίδιος τόνισε, ο «ελληνικός». Και διαμέσου του «ελληνικού» ο οικουμενικός. Και οικουμενικός σημαίνει όχι ο εθνικός, αλλά ούτε και ο μυθοπλαστικός. Όχι ο εθνικός ελληνισμός του Παλαμά, που κάτω από την οιστρηλασία του γαλλοτραφούς ρομαντισμού του παροξύνθηκε και έσβησε με τη μεγάλη Ιδέα. Ούτε και ο μυθοπλαστικός ελληνισμός, που ύστερα από τη μικρασιατική καταστροφή και τη διασπορά δύο πολέμων, σκηνοθετούσε, κάτω απ' την επίνευση του αγγλοσαξονικού μοντερνισμού, ο Σεφέρης. Αντίθετα, ο καβαφικός ελληνισμός είναι η κληρονομιά ενός πολιτισμού απαραχάρακτα ιστορικού και ταυτοχρόνως εμβληματικού. Ο κλίβανος, απ' όπου όπως σημειώνει:

*Βγήκαμ' εμείς
ελληνικός καινούριος κόσμος, μέγας*

με την ποικίλη δράση των στοχαστικών προσαρμογών. Είναι ένας κόσμος που ο Καβάφης τον βιώνει από το βάθος ως την επιφάνειά του. Κυκλοφορεί στην αλεξανδρινή του πόλη και είναι σαν να συνεχίζει την παράδοσή της. Τη συνεχίζει, που σημαίνει τη φαντασιώνεται και την ανασυνθέτει ως *discours*. Και τέλος επιβάλλει στη συνείδηση του αναγνώστη, με τα θέματά του, την εντύπωση μιας ανταπό-

κρισης προσώπου και Ιστορίας, παρελθόντος και παρόντος. Βλέπει τα «ερείπια της ζωής» του ένα με τα ερείπια της Ιστορίας και την *Pax Romana* των θεμάτων του μέσα από την *Pax Britannica* των χρόνων του (κατά τον Τσίρκα). Με αυτή του την ελληνική περσόνα εξευρωπαϊσμένη προεκτείνεται και συναντά τη σύγχρονη οικουμένη: Με τα αγγλογραικικά του να πτολεμαΐζει.

Εκεί εδράζεται η οικουμενικότητα και έτσι αντιδιαστέλλεται από τις άλλες ευρωπαϊκές πρωτοπορίες η πρόταση πρωτοπορίας του Καβάφη. Προτείνει μια ιστορική ποιητική που ως μέθοδος αντικείται της μυθικής μεθόδου των συγχρόνων του: από τον Πάουντ και τον Έλιοτ έως τον Σεφέρη.

Και γενικότερα, είναι μια οπτική ιστορική που προηγήθηκε από τις σχετικές αναφορές σε ρήξεις του πολιτισμού, στην εποχή μας, μια ποιητική που μεθοδεύεται ευθέως με ιστορικά σημεία αναφοράς και σημαινόμενα. Πράγματι, πριν από τα σύγχρονα κηρύγματα, π.χ. υπέρ της πλήρους ελευθεριότητας των σχέσεων και του πολυπολιτισμού (που αντικείται στην ομογενοποίηση), ο ποιητής αυτός, εκτός απ' την ταλάντωση του σώματος ανάμεσα στη στέρηση και στην επιθυμία, είχε μιλήσει έγκαιρα με κάρια επεισόδια για τις έννοιες του κράτους και του συγκρητισμού των μεταιχμίων των πολιτισμών και των φενακισμών της εξουσίας. Και μίλησε γι' αυτά με μια ιστορική ποιητική, που είναι, όπως με τα προαναφερθέντα συμπεραίνουμε, η ποιητική των διαμέσων.

Παρόμοιες είναι και οι πηγές του, από τις οποίες εξαρτώνται οι δύο άξονες του ύφους του. Πηγές του είναι η Αλεξάνδρεια και πίσω η Ελλάδα «του σκληρού ελληνισμού», αλλά και η Αντιόχεια και πίσω της η Ρώμη της πολιτικής και της παγκόσμιας κυριαρχίας. Είναι ο ελληνικός και ο ασιανός Καβάφης, ο αισθητής και ο σοφιστής. Είναι ο Καβάφης των επιγραμμάτων: ο ελεγειακός και εξομολογητικός, που μεταδίδει λυρική συγκίνηση, αλλά και ο Καβάφης των ρητορικών «διατριβών» και γυμνασμάτων: ο διανοούμενος με τη νοητική συγκίνηση (όπως τη χαρακτηρίζει ο ίδιος στο «Αυτοεγκώμιο»). Απ' όπου απορρέει και η διπλή διάστασή του: η συμπαθητική (από το «συμπαθώ», αλλά και το «συμπάσχω») και η αποστασιοποιητική ταυτότητά του. Απορρέει ο δραματικός (κατά τον Σαρεγιάννη) αλλά και ο ειρωνικός (κατά την κρίση των νεότερων) Καβάφης.

Και τελειώνω ανακεφαλιώνοντας: Με αυτά τα διακριτικά, βγαλμένα από την ελληνική παράδοση, κέρδισε την παγκόσμια αναγνώριση η ποίηση του Καβάφη. Με τα στοιχεία της ιστορικής ποιητικής του, καταξιωμένος, ως σημειωθεί, σε δείγματα εντελέστερα από τα αρχαία πρότυπά τους (τα επιγράμματα και τα ρητορικά γυμνάσματα) και επίσης απ' τις τεχνικές (δραματικοί μονόλογοι και εγκιβωτισμός παραθεμάτων). Έτσι, «Ο Φληβός ο Φοίνικας» (του Έλιοτ), «Ο επίσκοπος παραγγέλλει τον τάφο του στην εκκλησία της Σάντε Πρασέντε» (του Μπράουνινγκ), και η μέθοδος κολάζ (που καθιέρωσε ο Πάουντ), δεν είναι παρά σύγχρονες υποδοχές των πρωτοτυπιών που «εκόμισε» στη νεότερη λογοτεχνία ο Καβάφης (από την Παλατινή Ανθολογία τις δύο πρώτες—το επίγραμμα ως είδος και ο δραματικός μονόλογος ως τεχνική— και από τη Δεύτερη σοφιστική την τρίτη: ο εγκιβωτισμός του παραθέματος, «σοφιστικά», προς κρίσιν). Σχετικά με το «σοφιστικά» ως

έννοιας είναι αρκετά δηλωτικός και ο στίχος του: «Τον έτερπε σοφιστικά η αντίφασσι».

Με αυτά, και με τη γλώσσα που τα περιέχει, γλώσσα απολύτως αντισυντεχνιακή και ως εκ τούτου αμετάδοτη από τους ξένους «λογοτεχνικούς» μεταφραστές (ενώ προσφέρεται σε αυτούς ο τόνος της και η ιδιόρρυθμη οπτική γωνία των θεμάτων της), γλώσσα που βγαίνει μέσα απ' την «Κοινήν Ελληνικήν Λαλιά», πολυεπίπεδη και διαχρονική και συνδυάζει έτσι και τις δύο πηγές της, την πεζή της αγοράς και τη λογία των θεσμών και των σπουδαστηρίων—με αυτή τη γλώσσα, που ενεργοποιεί εκτός από τη φαντασία και την κριτική διάνοιά μας, επιβάλλεται και η δική του εκδοχή ποιητικής, η πιο προσωπική και ευδιάκριτη ανάμεσα στις άλλες πρωτοπόρες του καιρού μας.

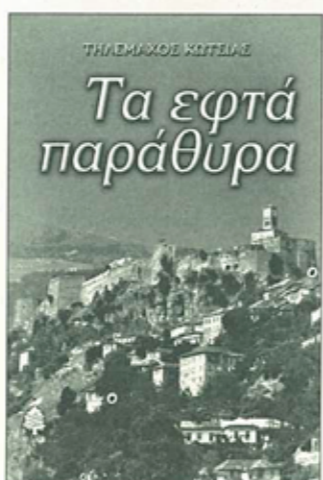
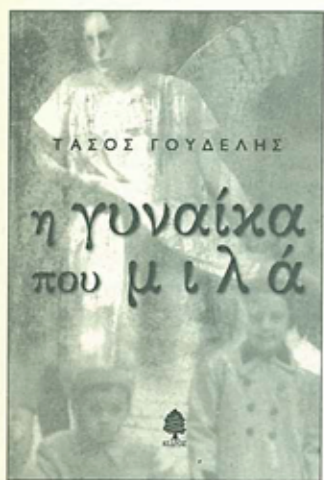
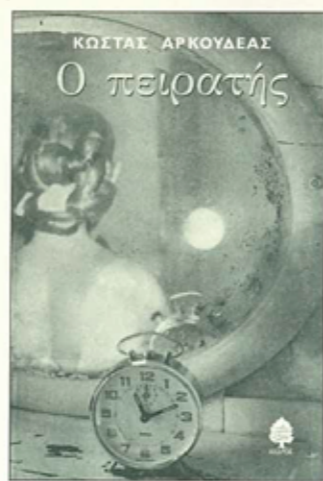
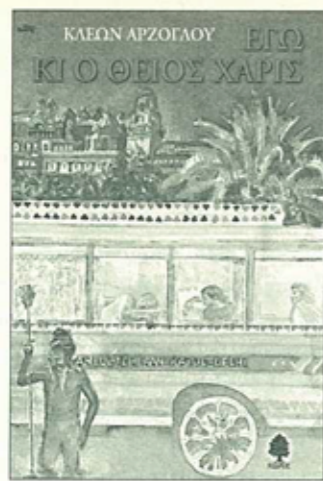

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΤΡΟΥΒΑΣ

Καβάφης: arte perera

[...] Ποιητής σκανδαλωδώς ατάλαντος ο Καβάφης, αλλά και προικισμένος με πείσμα και επιμονή ασυνήθιστη, κατάλαβε αργά πλην εγκαίρως ότι αν ήθελε να γράψει, έπρεπε να απαλλαγεί από στοιχεία που, όχι μόνο δεν του ήταν ξένα, αλλά αντίθετα τον σημάδευαν βαθιά. Ο αγώνας του πρέπει να υπήρξε τεράστιος. Αργά, διστακτικά, με συνεχείς παλινωδίες ως το τέλος, αλλά και άλματα, τον βλέπουμε να αντικαθιστά τον λεκτικό πληθωρισμό με την ολιγογραφία, τον αδέξιο λυρισμό με την πεζότητα, τον στόμφο με την ειρωνεία, την αισθηματολογία με τον σεξουαλικό ρεαλισμό. Όμως, όλες οι κρίσιμες αποφάσεις του υπήρξαν στην πραγματικότητα μια αγωνιώδης προσπάθεια όχι να ανακαλύψει μια προϋπάρχουσα φωνή, αλλά, αντίθετα, να κατασκευάσει εξ αρχής μια καινούργια—όχι ν' απαλλαγεί απ' την ξένη επίδραση, αλλά αντίθετα, από αυτό που στην πραγματικότητα υπήρξε.

Και από αυτό που πιθανότατα έμεινε ως το τέλος, θα

www.kedros.gr • books@kedros.gr
Γ. ΓΕΝΝΑΣΙΟΥ 3, ΑΘΗΝΑ 106 78, ΤΗΛ. 210-38.09.712

πρόσθετα. Γιατί: μέχρι το τέλος της ζωής του ο Καβάφης θα συνεχίσει να συνθέτει ποιήματα που αν έφεραν την υπογραφή ενός τρίτου δύσκολα θα γίνονταν ανεκτά. Συννά-πικνά, όπου η ειρωνεία του δεν είναι αρκετά κοφτερή, το αποτέλεσμα μπατάρει στην πρόζα. Ρήματα δικαίας καυχίσεως εναλλάσσονται με άκαμπτους φαναριωτισμούς. Όπου ο συναισθηματισμός του χάνει τα μπόσικα, οι στίχοι του ναυαγούν στο μελό. Ακόμη και τα καλύτερα ποιήματά του προδίδουν στη φόδρα τους το κάπως αβέβαιο χέρι του τεχνίτη.

Το τελικό αποτέλεσμα, δεν γινόταν αλλιώς, είναι μια ποίηση άνιση. Με υψηλές κορυφές, αλλά και εντυπωσιακά βάραιθρα. Με πλατύ και ευδιάκριτο το ίχνος της, αλλά και πόσο συρρικνωμένη στους τρόπους της. Γιατί η περιοχή της καβαφικής τέχνης δεν υπήρξε ο ποιητικός λόγος, στην ολότητά του. Δεν είναι δηλαδή εκείνο το διαρκές παιχνίδι ανάμεσα στον ήχο, την εικονοπλασία και το αναφορικό νόημα που μας συναρπάζει στους μείζονες συναδέλφους του. Για το μόνιμο ζητούμενο κάθε ποιητικής, την ώσωση δηλαδή μορφής και περιεχομένου, ο Καβάφης δεν σπαζοκεφαλιάζει. Το μόνο που μετράει στα ποιήματά του είναι το περιεχόμενο, η υπόθεση, το story. Η μορφή είναι γι' αυτόν απλό παρελκόμενο. Νά γιατί μεταφράζεται εύκολα. Νά γιατί το αξίωμα του μοντερνισμού ότι η ποίηση φτιάχνεται με λέξεις δεν βρίσκει εφαρμογή στο έργο του. Το καβαφικό ποίημα ζει μόνο ως νοηματικό σύνολο, ως διαβαθμισμένος συμπερασμός, ως προσχεδιασμένη πλοκή. Τα ποιήματά του, τα ευστοχότερα, έχουν αρχή, μέση και τέλος. Ποιητής στο έπακρο εγκεφαλικός, λάτρης της λογικής όσο κανείς, ο Καβάφης στήνει με άφθαστη δεξιότητα μικρά σκηνακτικά επεισόδια, ευσύνοπτα δράματα, δραμολέτα, ακριβέστερα, που τα βάζει να εκτυλίσσονται είτε στις στενάχωρες κάμαρες του ίδιου βίου, είτε στη μεγάλη σκηνή της Ιστορίας.

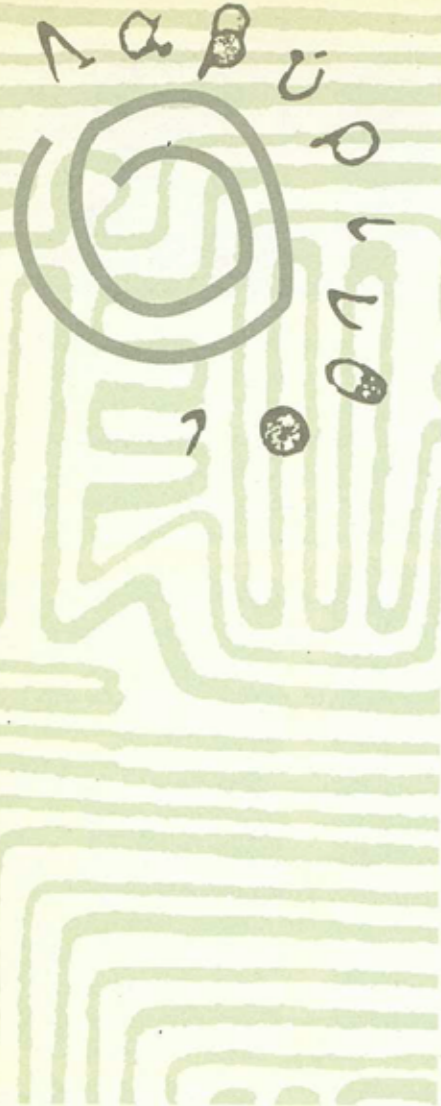
[...] Ο Καβάφης, όπως όλοι οι κάπως μονόχνοτοι ρεαλιστές, υποτιμά τη δύναμη των Ιδεών. Σαν καλός νοικοκύρης δυσπιστεί στους πολιτικούς αναμορφωτές. Η μεγαλειώδης αποκοτιά του Ιουλιανού, του προκαλεί μονάχα ναυτία. Απ' την κορυφαία μορφή του Δαρείου συγκρατεί μονάχα την υπεροψία και τη μέθη. Όλος ο βίος του Ιουλιού Καίσαρα συνοψίζεται γι' αυτόν σε μια και μόνον ημέρα, εκείνη των Μαρτίων Ειδών. «Τα μεγαλεία να φοβάσαι, ω ψυχή», μας προειδοποιεί αγχωμένα, σχεδόν φοβικά. Συντηρητικός από φύση, την προσοχή του τραβούν μονάχα οι μεγάλες απώλειες, οι βέβαιες πτώσεις.

Pro captu lectoris habent sua fata libelli, λέει το αρχαίο ρητό, και πράγματι: είναι ο αναγνώστης που ορίζει στα βιβλία τη μοίρα τους. Στις μέρες μας, δεν χωράει αμφιβολία, ο μέσος αναγνώστης γοητεύεται πολύ από το καβαφικό έργο. Η τετράγωνη λογική του Αλεξανδρινού πρέπει να προξενεί ανακούφιση στο κοινό που άγχεται, με το δικό του ίσως, εμπρός στους γρίφους της τρέχουσας ποιητικής

γλώσσας. Επιπλέον, σε καιρούς όπου η λογοτεχνική παιδεία δεν ανήκει στα αυτονήματα, ακόμη κι ένας κοινός δεκαπεντασύλλαβος προϋποθέτει αυτί ασκημένο, αναγνώστη ειδοποιημένο, ψυχική δεκτικότητα για να ακουστεί καθαρά. Τουναντίον, η arte rovega, ο μινιμαλισμός του Καβάφης δεν προϋποθέτει τέτοια εξοικείωση. Λειτουργεί σχεδόν ακαριαία, ακόμη και για όσους τρέφονται πνευματικά μόνο από τις εφημερίδες.

Όχι μόνον γι' αυτούς, βέβαια. Πέρα απ' τον έπαινο του Δήμου, ο Αλεξανδρινός έχει αποσπάσει ασφαλώς και εκκείνων των Σοφιστών, ομοτέχνων του και μη. [...] Η ενδοσυντεχνιακή του δημοτικότητα, πιστεύω, οφείλεται στο γεγονός ότι με το παράδειγμά του εκπροσωπεί μια κοινωνική στάση, που, για τους ποιητές τουλάχιστον, προτείνεται στις μέρες μας ως η μόνη βιώσιμη. Κι αλήθεια: ποιος συμμερίζεται σήμερα τον αριστοκράτη οίστρο ενός Σολωμού, για παράδειγμα; Ποιος συντονίζεται με την εδραία αυτοπεποίθηση ενός Παλαμά ή ενός Σεφέρη; Ποιος εισακούει τον ένοπλο μοραλισμό ενός Κάλβου; Ακόμη και ο φαινομενικά αδιέξοδος κόσμος του Καρυωτάκη, κλείνει μέσα του τον σπόρο μιας τέτοιας εκρηκτικής οργής, που για τον πολιτικό μας καθωσπρεπισμό φαντάζει περίπου απαράδεκτη. Αντίθετα, ο Καβάφης, αυτός ο ξεπεσμένος ευπατριδής, αυτός ο ταλαιπωρημένος υπάλληλος που, μες στην κοινωνική του αφάνεια, ξέρει να ανιστορεί περίλαμπρα τα ναυάγια των άλλων· αυτός ο έγκλειστος, ο αυτοπεριτείχιτος άνθρωπος που αναχαράζει ξεφτισμένες ηδονές κι αναμετρά το βάθος της φθοράς με ποιήματα παυσίπονα του άλγους· αυτός ο άλλοτε συμπονετικός και άλλοτε πάλι χαιρέκακος «ρεπόρτερ της Ιστορίας», ενσάρκωνει περίπου ιδεοτυπικά τον μόνο ρόλο που εμπιστεύονται ακόμη στον εαυτό τους και στην ποίηση οι περισσότεροι από τους σημερινούς του ομοτέχνους.

Σ' αυτήν τη βαθύτερη συνάφεια του κόσμου του με τον δικό μας κόσμο πιστεύω ότι οφείλεται η μεγάλη σημασία που έχει η ποίηση του Καβάφη για μας σήμερα, και η συναφής ομόθυμη αναγνώριση της αξίας του. Είναι μια αναγνώριση ειλικρινής και αναντίρρητα δίκαιη. Ωστόσο: προτού βιαστούμε να την εκλάβουμε ως τελεσίδικη απόδειξη της υπεροχής του απέναντι σε άλλους παλαιότερους ή νεότερους ομοτέχνους του, θα πρέπει ίσως να αναλογιστούμε ότι το ιστορικό εκκρεμές δεν κινείται προς μία μόνο κατεύθυνση. Και το να θεωρούμε τις δικές μας αξιολογήσεις ως τις μόνες δίκαιες, είναι σαν να θεωρούμε τον κόσμο μας ως τον μόνο δυνατό. -Και επειδή εκτός από τον σπουδαίο Αλεξανδρινό, τις μέρες αυτές γιορτάζουμε εν γένει την ποίηση: Για τα ελληνικά γράματα, ο Καβάφης υπήρξε απ' όλες τις πλευρές μια εξαιρετική περίπτωση. Πάει να πει: μια εξαίρεση. Θα ήταν ασύνετο να θέλουμε να φτιάξουμε απ' αυτήν την εξαίρεση έναν κανόνα.

Ως πότε οι συγγραφείς θα είναι ανασφάλιστοι;

Οι Συγγραφείς παραμένουν ανασφάλιστοι. Έχει περάσει σχεδόν ένας χρόνος από τη συνέντευξη Τύπου της Εταιρείας, αρκετοί μήνες από την αντίδραση (δι' επιστολής) του Υπουργού Οικονομικών Κου Χριστοδουλάκη, αρκετός καιρός από τις επανειλημμένες κρούσεις της Εταιρείας σε κάθε κατεύθυνση. Μπροστά στην απαράδεκτη εκκρεμότητα που συντηρείται για το πρόβλημα των ανασφάλιστων συγγραφέων, η Πολιτεία καλείται να πάρει επιτέλους αποφάσεις που θα δικαιώνουν τους συγγραφείς με έναν αποτελεσματικό τρόπο ασφάλισης, λαμβάνοντας υπόψη και τον πολύτιμο χρόνο που χάθηκε γι' αυτούς μέσα από τις καθυστερήσεις και τις ατυχείς ρυθμίσεις.

Στο προηγούμενο τεύχος του «Δαιδάλου» είχαμε παρουσιάσει σε φωτοτυπία το Νομοθετικό Διάταγμα 4593 του Νοεμβρίου 1966· είναι γεγονός ότι η τότε Κυβέρνηση Στεφανόπουλου (Αποστατών) είχε υιοθετήσει σχέδιο νόμου της Κυβέρνησης Γεωργίου Παπανδρέου και είχε προχωρήσει σε ρύθμιση της Κοινωνικής Ασφάλισης των Λογοτεχνών και των Καλλιτεχνών, μέσω ειδικού λογαριασμού, με χρηματοδότηση και όρους που ανταποκρίνονταν στις ιδιορρυθμίες των κλάδων αυτών, χωρίς να υπερβαίνουν αλλά και ούτε να υστερούν από τους όρους και τις προϋποθέσεις άλλων κλάδων ασφαλισμένων. Η νομοθετική αυτή ρύθμιση δεν πραγματοποιήθηκε επειδή μεσολάβησε η Δικτατορία. Η χρηματοδότηση αυτού του λογαριασμού ήταν παρόμοια, αν και πιο γενναιόδωρη, από αυτήν που εμείς σήμερα προτείνουμε, σαράντα περίπου χρόνια από τότε... Επειδή πολλοί αναρωτιούνται ποιες είναι ακριβώς οι προτάσεις της Εταιρείας στο Ασφαλιστικό παραθέτουμε εδώ το Σχέδιο Νόμου που η Επιτροπή Ασφαλιστικού έχει προτείνει στους αρμόδιους φορείς και Υπουργεία. Η παράθεση του Σχεδίου Νόμου θα επιτρέψει και στην καλύτερη κριτική να προχωρήσει σε επισημάνσεις για τη βελτίωση του τελικού νομοσχεδίου.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΝΟΜΟΥ

«Ασφάλιση προσώπων με κύρια απασχόληση το συγγραφικό έργο»

Άρθρο 1

Ασφαλιζόμενα πρόσωπα – Προϋποθέσεις – Ειδικός Λογαριασμός

- 1.- α. Πρόσωπα τα οποία έχουν ως κύρια και αποκλειστική απασχόληση το συγγραφικό έργο (ποιητές, πεζογράφοι, κριτικοί, μεταφραστές, συγγραφείς επιστημονικών και φιλολογικών βιβλίων, πλην των θεατρικών συγγραφέων) και δεν υπάγονται στην ασφάλιση κάποιου ασφαλιστικού φορέα, γι' αυτή ή άλλη ιδιότητα, υπάγονται στην ασφάλιση του Ειδικού Λογαριασμού της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου.
- β. Ο κατά το προηγούμενο εδάφιο χαρακτηρισμός προσώπου ως έχοντος κύρια και αποκλειστική απασχόληση το συγγραφικό έργο και η εγγραφή του σε Ειδικό Μητρώο Ασφάλισης Συγγραφέων, αποφασίζεται ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου, από Ειδική Επιτροπή, η οποία θα συσταθεί με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού

και θα αποτελείται από έναν Κυβερνητικό Εκπρόσωπο, έναν εκπρόσωπο των Εκδοτών, έναν εκπρόσωπο Τμήματος Νεοελληνικής Φιλολογίας Ελληνικού Πανεπιστημίου και δύο εκπροσώπους των Συγγραφέων.

- 2.- Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, για την κατά την προηγούμενη παράγραφο υπαγωγή στην ασφάλιση, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να υποβάλλουν σχετική αίτηση εντός ανατρεπτικής προθεσμίας ενός έτους από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Ημερομηνία έναρξης της ασφάλισης, είναι η ημερομηνία απόφασης της κατά το δεύτερο εδάφιο της προηγούμενης παραγράφου Επιτροπής και εγγραφής του ενδιαφερόμενου στο Ειδικό Μητρώο.
- 3.- Συνίσταται Ειδικός Λογαριασμός με τίτλο «ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ» υπαγόμενος στο ΙΚΑ (ή στο Ταμείο Συντάξεων Προσωπικού Εφημερίδων Αθηνών Θεσσαλονίκης (ΤΣΠΕΑ, ή αλλού), σκοπός του οποίου θα είναι η διαχείριση των εισφορών και παροχών της ασφάλισης των προσώπων της παραγράφου 1 και η κάλυψη των σχετικών δαπανών διαχείρισης.

Άρθρο 2

Ασφαλιστικοί πόροι

Πόροι του κατά το προηγούμενο άρθρο Ειδικού Λογαριασμού είναι:

- α) Κράτηση ποσοστού 0.0.5% έως 1% επί της τιμής χονδρικής πώλησης όλων των βιβλίων που εκδίδονται από Έλληνες Εκδότες, η οποία θα βαρύνει τους αγοραστές και θα αποδίδεται από τους εκδότες μετά την εκκαθάριση των σχετικών λογαριασμών πώλησης βιβλίων. (Ή η έκδοση ενσήμου —βιβλιόσημο— το οποίο θα προμηθεύονται τα βιβλιοπωλεία και θα το επικολλούν σε κάθε, πωλούμενο λιανικώς, βιβλίο).
- β) Εισφορά των συγγραφέων που θα υπαχθούν στην ασφάλιση του άρθρου 1 του παρόντος, σε ποσοστό 6,5% (ή όση και του ΙΚΑ για τον ασφαλιστικό κίνδυνο της σύνταξης), επί των συγγραφικών δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων από την παροχή άλλων συναφών υπηρεσιών για τις οποίες εκδίδονται δελτία παροχής υπηρεσιών.

Άρθρο 3

Παροχές Σύνταξης

- 1.- Με την επιφύλαξη της εφαρμογής της παρ. 2 του παρόντος άρθρου, οι ασφαλισμένοι του άρθρου 1 του παρόντος, δικαιούνται σύνταξη λόγω γήρατος εάν κατά την υποβολή της αίτησης έχουν συμπληρώσει το όριο ηλικίας που προβλέπεται για τους ασφαλισμένους του ΙΚΑ (άνδρες και γυναίκες), και χρόνο ασφάλισης δέκα πέντε (15) τουλάχιστον ετών.
- 2.- Κατ' εξαίρεση της προηγούμενης παραγράφου, δεν απαιτείται χρόνος ασφάλισης για την συνταξιοδότηση λόγω γήρατος προσώπων τα οποία κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου έχουν συμπληρώσει το κατά την προηγούμενη παράγραφο όριο ηλικίας, καθώς και προσώπων τα οποία θα συμπληρώσουν το όριο αυτό εντός έτους από την ισχύ του παρόντος νόμου, εφόσον εγγραφούν στο Ειδικό Μητρώο του δεύτερου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 1 του παρόντος νόμου. Για πρόσωπα τα οποία θα συμπληρώσουν το ανώτερο όριο ηλικίας μετά τη συμπλήρωση του έτους του προηγούμενου εδαφίου και προ της συμπλήρωσής δέκα πέντε (15) ετών, ο απαιτούμενος χρόνος ασφάλισης ορίζεται ίσος με το χρόνο που θα παρέλθει από τη λήξη της προθεσμίας εγγραφής στο Ειδικό μητρώο και μέχρι τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας.
- 3.- Για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης λόγω αναπηρίας ή θανάτου, ισχύουν οι σχετικές διατάξεις του ασφαλιστικού φορέα της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του παρόντος.

Άρθρο 4

Ποσό σύνταξης

- 1.- Το ποσό σύνταξης λόγω γήρατος θα καθοριστεί με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων υπό τους εξής όρους: Το κατώτερο όριο της σύνταξης του ΙΚΑ – TEAM, ορίζεται ως αφετηρία για όσους συνταξιοδοτηθούν το πρώτο έτος της ισχύος του παρόντος νόμου. Το ποσό αυτό, μετά από αναλογιστική μελέτη και υπό τον όρο της βιωσιμότητας του ειδικού λογαριασμού στο διηνεκές, θα αυξάνεται για τους συνταξιοδοτούμενους από το επόμενο έτος και στη συνέχεια, με ποσοστό που θα κλιμακώνεται μειούμενο κατ' έτος, μέχρι το όριο των 1000 ΕΥΡΩ, το οποίο θα αποτελέσει και το ανώτατο όριο του τελικού ποσού της εν λόγω σύνταξης, για ασφάλιση 15 ετών. Περαιτέρω αύξηση για μεγαλύτερο χρόνο, μπορεί να προβλεφθεί με κοινή απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Υπουργού Πολιτισμού.
- 2.- Το ποσό της σύνταξης λόγω αναπηρίας ή θανάτου, ορίζεται σε ποσοστό του ποσού της προηγούμενης παραγράφου ίσο με το προβλεπόμενο από τις σχετικές διατάξεις του ασφαλιστικού φορέα της παρ. 3 του άρθρου 1 του παρόντος.

Άρθρο 5

- 1.- Με κοινή απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ρυθμίζονται τα σχετικά με την τήρηση του Ειδικού Μητρώου Ασφάλισης Συγγραφέων, οι προϋποθέσεις και τα δικαιολογητικά για την κρίση της κατά την παρ. 1 του άρθρου 1 του παρόντος Επιτροπής και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.
- 2.- Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ορίζεται ο τρόπος είσπραξης των εισφορών και καταβολής των παροχών, ο τρόπος λειτουργίας του Ειδικού Λογαριασμού και κάθε άλλη λεπτομέρεια αναγκαία για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου.
- 3.- Από την έναρξη της ισχύος του παρόντος, καταργούνται οι διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του ν. 1210/1981 και του άρθρου 4 του νόμου 1296/1982 σ' ό,τι αφορούν στα πρόσωπα της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του παρόντος νόμου.

Άρθρο 6

Η ισχύς του παρόντος νόμου άρχεται

Μεγάλο αφιέρωμα στον **Βασίλη Βασιλικό**, με λογοτεχνικές, μουσικές και κινηματογραφικές εκδηλώσεις οργάνωσε μέσα στο Μάρτιο ο δήμος της γενέτειρας του Πιερ Πάολο Παζολίνι Porderone της Ιταλίας. Συμμετείχαν ο Κώστας Γαβράς, ο Γιάννης Κουνέλης, η Μαρία Φαραντούρη κ.ά.

Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών οργάνωσαν στα Γιάννενα (6 Απριλίου) τιμητική βραδιά για το έργο του **Κώστα Στεργιόπουλου**, προέδρου, επί δύο θητείες, της Ε.Σ.

Μια «Προσέγγιση στη Νεοελληνική Λογοτεχνία» με συγγραφείς που έχουν μεταφραστεί στα ισπανικά διοργάνωσε το Τμήμα

Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Complutense της Μαδρίτης (5-7 Μαΐου)

σε συνεργασία με το ΕΚΕΒΙ και την Ισπανική Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, παράλληλα με έκθεση ελληνικού βιβλίου «Από το Άλφα ως το Ωμέγα». Συμμετείχαν ο **Δημήτρης Καλοκύρης** και ο **Πάυλος Μάτεσις**.

Το Μάιο επίσης ο **Σάκης Σερέφας**, ο **Δημοσθένης Κούρτοβικ**, ο **Άρης Μαραγκόπουλος** και ο **Θωμάς Σκάσσης** κλήθηκαν από την ευρωβουλευτή Μυρσίνη Ζορμπά για μια

ενημέρωση στο Ευρωκοινοβούλιο σχετικά με τις πρόσφατες εξελίξεις στο Κυπριακό.

Εκδηλώσεις του ΕΚΕΜΕΛ

Η Ε.Σ. συμμετείχε για πρώτη φορά στην Διεθνή Έκθεση Βιβλίου (*It's Time to Talk*) του **Λονδίνου** (16-18 Μαρτίου), όπου ο **Άρης Μπερλής**, (ως διευθυντής του αγγλικού τμήματος του ΕΚΕΜΕΛ, αλλά και ως αντιπρόεδρος της Ε.Σ.) παρουσίασε Έλληνες συγγραφείς σε Άγγλους εκδότες και λογοτεχνικούς πράκτορες. Για πρώτη φορά συμμετείχε η Ε.Σ. και στην Έκθεση Βιβλίου στο **Παρίσι** (21-26 Μαρτίου). Έλαβαν μέρος αρκετοί συγγραφείς, μεταξύ των οποίων οι **Λεία Χατζοπούλου**, **Ανδρέας Στάικος**, **Ζυράννα Ζατέλη**, **Έρση Σωτηριπούλου** και **Νάσος Βαγενάς**.

Οι συμμετοχές αυτές οργανώθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού σε συνεργασία με το ΕΚΕΒΙ και το ΕΚΕΜΕΛ.

Στη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου στο Τορίνο (16-19 Μαΐου) την Ελλάδα εκπροσώπησαν οι τιμημένοι με το βραβείο Giuseppe Acerbi συγγραφείς Πάυλος Πάτεσις και Άλκη Ζέη.

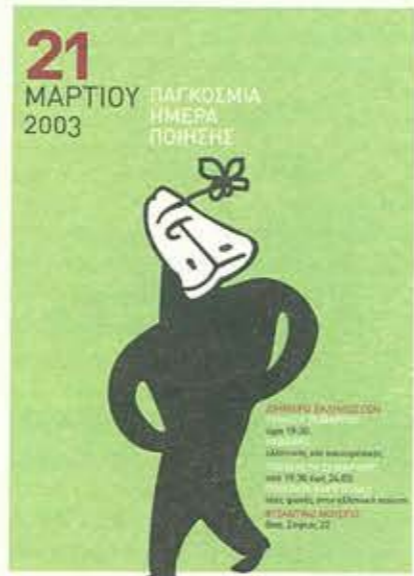
Η Ελλάδα ήταν η τιμώμενη χώρα στη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου και Πολυμέσων στη Γενεύη της Ελβετίας (30 Απριλίου-5 Μαΐου). Συμμετείχαν οι φορείς: ΕΚΕΒΙ, ΠΟΕΒ, ΕΚΕΜΕΛ, Εταιρεία Συγγραφέων και οι αρκετοί εκδοτικοί οίκοι.

Μετά από την επιτυχημένη περσινή Μελληνογαλλική συνάντηση, το ΕΚΕΜΕΛ διοργάνωσε και φέτος -αυτή τη φορά σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Γκαίτε- μια αντίστοιχη εκδήλωση προς τιμήν των γερμανόφωνων μεταφραστών

ελληνικής λογοτεχνίας, φιλοδοξώντας ταυτόχρονα να δημιουργήσει μια γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ Ελλήνων και Γερμανών εκδοτών. Στην τριήμερη συνάντηση, η οποία κορυφώθηκε με ημερίδα στην ανακαινισμένη Βίλα Καζούλη, συμμετείχαν εκπρόσωποι των σημαντικότερων εκδοτικών οίκων από τον γερμανόφωνο χώρο (Suhrkamp / Insel, Hanser / Zsolnay, Eichborn, Reclam, Diogenes κ.ά.), καθώς και οι κορυφαίοι μεταφραστές ελληνικής λογοτεχνίας στα γερμανικά.

Ο Γάλλος Φιλόσοφος **Jacques Derrida** έρχεται στην Αθήνα (19 Σεπτεμβρίου 2003, 19:30 στο Αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου).

Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης

Η Εταιρεία Συγγραφέων σε συνεργασία με το ΕΚΕΒΙ οργάνωσαν, στο Βυζαντινό Μουσείο, ένα διήμερο (20 και 21 Μαρτίου) αφιερωμένο στην ποίηση. Η πρώτη εκδήλωση αφορούσε τον ελληνικό και οικουμενικό **Καβάφη** (βλ. σ. 23 του παρόντος τεύχους), με την ευκαιρία των 140 χρόνων από τη γέννησή του και 70 από το θάνατό του ενώ, η δεύτερη ήταν αφιερω-

μένη σε νέους ποιητές τους οποίους πρότειναν τα λογοτεχνικά περιοδικά *Δέντρο*, *Εντευκτήριο*, *Μανδραγόρας*, *Να ένα μίλο*, *Νέα Εστία*, *Οδός Πανός* και *Ποίηση*.

Άνοιξη της Πράγας

Λένε πως οι συγγραφείς είναι αυτιστικοί νάρκισσοι - κι εν πολλοίς έχουν δίκιο. Εν τούτοις, από τα χείλη συγγραφέων, κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ, άκουσα πικρές αλήθειες, πέραν και πάνω από τις εγωιστικές τους εμμονές. Η γλυκύτατη **Αρου-**

ντάτι Ρόι, η Ινδή συγγραφέας του Θεού των *Μικρών Πραγμάτων* μας υπενθύμισε πόσο ευάλωτοι -στην φυλάκιση, στα βασανιστήρια, στον θάνατο- παραμένουν εκατομμύρια μουσουλμάνοι στην πατρίδα της. Ο Ισραηλινός **Άμος Οζ** περιέγραψε τις ακαταπόνητες προσπάθειές του εναντίον της βάρβαρης κυβέρνησης του Αριέλ Σαρόν και κάλεσε τους Παλαιστίνιους να εντείνουν τις δικές τους προσπάθειες κόντρα στον αυταχισμό της Παλαιστινιακής Αρχής. Ο προσεκτικός **Τζέφρι Ευγενίδης**, βραβευμένος μόλις πριν από τρεις η-

μέρες με το βραβείο Πούλτζερ -το γιόρτασε εδώ με σαμπάνια- νοστάλησε τον "πρώιμο" Μπους, προ της 11ης Σεπτεμβρίου, που μιλούσε ακόμη για μια "ταπεινή" Αμερική. Ο Σκωτσέζος Ίρβιν Γουέλς, ο δημιουργός του *Trainspotting*, μίλησε για σφαγείο, για "κυνήγι γαλοπούλας" και για πλήρη περιφρόνηση της βρετανικής κοινής γνώμης στους ζοφερούς μετα-δημοκρατικούς καιρούς μας».

—Πέτρος Τατσόπουλος (ΤΑ ΝΕΑ)

ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Στη Γενική Συνέλευση της 30ής Μαρτίου 2003 συζητήθηκε και εγκρίθηκε ομοφώνως ο διοικητικός και οικονομικός απολογισμός του απερχομένου Διοικητικού Συμβουλίου (Πρόεδρος: Βασίλης Βασιλικός, Γεν. Γραμματέας: Άρης Μαραγκόπουλος).

Στις εκλογές που διεξήχθησαν για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου (διετής θητεία) ψηφίστηκαν οι εξής (κατά τη σειρά εκλογής τους): Βασίλης Βασιλικός, Άρης Μαραγκόπουλος, Ευγενία Φακίνου, Γιώργος Χουλιάρας, Νένη Ευθυμιάδη, Κώστας Ακρίβος, Κλαίτη Σωτηριάδου.

Το νεοεκλεγμένο Διοικητικό Συμβούλιο συνήλθε την επομένη και συγκροτήθηκε σε σώμα με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: **Βασίλης Βασιλικός**, Γενικός Γραμματέας: **Άρης Μαραγκόπουλος**, Αντιπρόεδρος Α': **Ευγενία Φακίνου**, Αντιπρόεδρος Β': **Γιώργος Χουλιάρας**, Ταμίας: **Νένη Ευθυμιάδη**, Υπεύθυνος για το πρόγραμμα «Συγγραφείς στα Σχολεία»: **Κώστας Ακρίβος**, Υπεύθυνη για τις Διεθνείς Σχέσεις: **Κλαίτη Σωτηριάδου**.

Στις ίδιες εκλογές ψηφίστηκαν και 21 νέα μέλη, τακτικά και επίτιμα. Τα νεοεκλεγέντα μέλη της Εταιρείας Συγγραφέων είναι (κατ' αλφαβητική σειρά):

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ: Θανάσης Βενέτης, Λίλυ Εξαρχοπούλου, Πάνος Θεοδωρίδης, Μήτσος Κασόλας, Περικλής Κοροβέσης, Στάθης Κουτσούνης, Κλαίρη Μισσοτάκη, Γιώργος Ξενάριος, Χρύσα Προκοπάκη, Ανδρέας Στάικος, Βασίλης Τσιαμπούσης, Χρήστος Χωμενίδης. **ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ:** Τηλέμαχος Αλαβέρας, Ζαν Πιερ Βερνάν, Άγγελος Δεληβοριάς, Πάνος Θασίτης, Σόνια Ιλίνσκαγια, Βύρων Λεοντάρης, Στέλιος Ράμφος, Ζακλίν Ρομιγύ, Λώρενς Φερλινγκέτι.

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

Δαίδαλος

Συνδρομές εσωτερικού: 12 €

Συνδρομές εξωτερικού: 20 €

(περιλαμβάνονται τα τέλη αποστολής)

ΣΗΜ: Το μέλη της Εταιρείας προμηθεύονται το περιοδικό δωρεάν από τα γραφεία μας

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Το πλουσιότερο ηλεκτρονικό βιβλιοπωλείο

www.barounakis_online.gr, barounakis@mail.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗ

Βασ. Ηρακλείου 28 - 546 24 Θεσ/νίκη, Τηλ: 2310/231 811

It's Time To Talk

Θωμάς Γκόρπας
(1935-2003)

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ ΕΛΕΓΕΙΟ

Πάνω στη φουρτουνιασμένη θάλασσα ένα μπουζούκι πλέει παίζει μοναχό του ένα βαρύ σκοπό πάνω στα βαριά λόγια δυο εραστών που πλέκουν το χωρισμό.

Φύλλα από φύκια φύλλα από αρμυρίκια φύλλα ευκαλύπτου που παίρνουν το ριγμένο εραστή από πίσω φύλλα της καρδιάς που αναπολεί και κλαίει φύλλα της καρδιάς όταν ερωτικό χέρι τη χαιδεύει φύλλα μιας αποτυχημένης ζωής που τη βλέπουν και γελούν οι ξένοι φύλλα ριγμένα απ' το μάιστρο το μεσημέρι που τώρα ξαπλωμένα στα χαλίκια τα νανουρίζει το βραδινό αέρι. Ευτυχισμένα φύλλα που όπως πεθαίνουν έτσι ο καθένας θα ήθελε να πεθάνει.

ΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

In memoriam

Με τον Γιάννη Δουβίτσα, ιδρυτή και εκδότη της «Νεφέλης», συνεργάστηκαν πολλοί συγγραφείς της Εταιρείας και εξακολουθούν να συνεργάζονται με τον εκδοτικό του οίκο, που τώρα διευθύνει ο γιός του Περικλής Δουβίτσας. Πολλοί συγγραφείς μας συνεργάστηκαν επίσης με τη Ρούλα Αθανασίου, επιμελήτρια επιστημονικών εκδόσεων στα «Ελληνικά Γράμματα», η οποία, επί δώδεκα χρόνια, εισήγαγε νέο πνεύμα σ' αυτόν τον τομέα. Θα τους θυμόμαστε.

Βασίλης Στεριάδης
(1947-2003)

Η ΣΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Και καθώς ερμηνεύεις τις γωνίες Φεβρουαρίου Μαρτίου.

Καθώς λειτουργούν τα διπλανά δικαστήρια.

Παρά φύσιν το κάνουν οι παρθένες μηνύσεις.

Και κατά φύσιν.

Εκτός των πλαισίων του καλώς αγωνιζέσθαι.

Παρά φύσιν ο άρχων με τους πνεύμονες-σφυρίχτρα.

Στο προχόλι του γηπέδου.

Χωρίς τα λιβάδια της Πύδνας στα μάτια του.

Και χωρίς τις σκιές και τα όμορφα αυλάκια της Αήδας.

Ο παράγων παράπτωμα.

Ο επόπτης-ρυθμιστής των ποικίλων θανάτων.

Με την όξινη λαβή της σημαίας του ματς από πίσω του.

Ο ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΣ ΠΑΙΚΤΗΣ

Δαίδαλος

Τεύχος 3, Άνοιξη/Καλοκαίρι 2003
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Διεύθυνση σύνταξης:
Άρης Μαραγκόπουλος
Σχεδιασμός, καλλιτεχνική επιμέλεια:
Δημήτρης Καλοκύρης
Εκτύπωση:
Αντωνιάδης ΑΒΕΕ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ:
Κώστας Αρκουδέας,
Δημήτρης Καλοκύρης,
Μαρία Κυρτζάκη,
Άρης Μαραγκόπουλος,

ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

HELLENIC
AUTHORS'
SOCIETY

Κοδριγκτώνος 8, Αθήνα 11257
Τηλ.: 210-8231890
Φαξ: 210-8232543
E-mail: grwisoc@otenet.gr
URL: http://www.dedalus.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ:
Πρόεδρος: Βασίλης Βασιλικός,
Αναπρόεδρος Α': Ευγενία Φακί-
νου, Αναπρόεδρος Β': Γιώργος
Χουλιάρης, Γενικός γραμματέας:
Άρης Μαραγκόπουλος, Ταμίας:
Νένη Ευθυριάδη, Μέλη: Κώστας
Ακριβός, Κλαίτη Σωτηριάδου

Γραμματεία:
Σίσσυ Μακρή, Φωτεινή Κουτροζή

Λογιστήριο:
Νάσος Κονταξόπουλος

Λογότυπος:
Βάσω Αβραμοπούλου
Πανοραμική φωτογραφία:
Διονύσης Λιάλιος

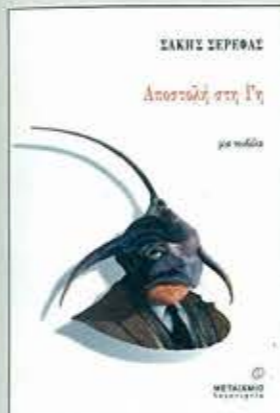
Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ
ΕΠΙΧΟΡΗΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ στο ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

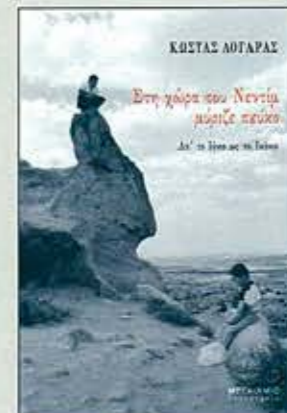
Σειρά **ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ**
ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΚΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ
Βέβηλη πήση

Το νέο μυθιστόρημα του σπου-
δαίου συγγραφέα αποκαλύπτει
με σαρκασμό το σύγχρονο πρό-
σωπο της νεοελληνικής κοινωνίας.

Σειρά **ΝΟΥΒΕΛΑ**
ΣΑΚΗΣ ΣΕΡΕΦΑΣ
Αποστολή στη Γη

Αποστολή στη Γη για δύο εξω-
γήινα πλάσματα, τα οποία
φτάνουν στη Θεσσαλονίκη
και ανακαλύπτουν -όλο έκπληξη-
τον κόσμο των ανθρώπων.

Σειρά **ΝΟΥΒΕΛΑ**
ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ
**Στη χώρα του Νεντίμ
μύριζε πεύκο**

Ένα Οδοιπορικό του συγγραφέα στις αχανείς
εκτάσεις της Μεσοτουρκίας, στο οποίο περι-
γράφει με χιούμορ απρόσμενες καταστάσεις,
αλλά και διαπιστώνει τις πολιτιστικές, κοινωνικές
και αισθητικές διαφορές ανάμεσα στην Τουρκία
και την Ελλάδα.

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΕΙΩΤΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΡΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ
Η.Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ
ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ

ΘΟΔΩΡΗΣ ΓΚΟΝΗΣ
ΛΙΑΥ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΤΑΘΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΟΥΒΑΛΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΩΤΑΚΗΣ
ΝΑΤΑΣΑ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ
ΕΛΙΑΝΑ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΚΟΥΔΕΑΣ
ΜΗΝΑΣ ΒΙΝΤΙΑΔΗΣ
ΜΑΡΙΑ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ
ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ
ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΣΗΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Σειρά **ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ**
6, 7, 8 διηγήματα

Είκοσι ένας συγγραφείς και τα ισά-
ριθμα διηγήματά τους στους τρεις
αυτούς τόμους συμπληρώνουν την επι-
τυχημένη λογοτεχνική σειρά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

www.kastaniotis.com

ISBN 960-03-3342-4, € 10,00

ISBN 960-03-3349-1, € 15,00

ISBN 960-03-3491-9, € 10,00

ISBN 960-03-3492-7, € 12,00

ISBN 960-03-3418-8, € 17,00

ISBN 960-03-3494-3, € 20,00

ISBN 960-03-3509-5, € 14,00

ISBN 960-03-3469-2, € 20,00

ISBN 960-03-3465-X, € 12,00

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ